

**ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE**

Az alapvető jogok biztosa
mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB-1106/2022. számú ügyben

a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi
Gyermekvédelmi Szakszolgálat székhelyén működő gyermekotthonokban tett
látogatásával összefüggésben

*Előadó: Tóthné Kiss Klaudia
dr. Izsó Krisztina*

Érintett szervek:

- Emberi Erőforrások Minisztériuma
- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat
- Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

2022.

**Az alapvető jogok biztosa, mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus
Jelentése
az AJB-1106/2022. számú ügyben**

Előadó: Tóthné Kiss Klaudia

Összefoglaló

A nemzeti megelőző mechanizmus (a továbbiakban: NMM) feladatkörében eljáró alapvető jogok biztosa és két munkatársa a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat központi gyermekotthonába látogatott. A látogatás célja a COVID-19¹ fertőzés terjedésének megakadályozása érdekében tett intézkedések ellenőrzése, valamint annak vizsgálata volt, hogy az elrendelt korlátozások – látogatási és kijárási tilalom² – milyen változásokat idéztek elő és miként érintették a gyermekvédelmi szakellátásban gondozott gyermekeket.

A helyszíni vizsgálat alatt a látogatócsoport tagjai védőfelszerelésben megtekintették a befogadó-, a speciális- és a különleges gyermekotthonokat, interjúkat készítettek az ott tartózkodó gyermekekkel és a munkatársakkal.

A járványhelyzet okozta veszély elkerülése érdekében március 9-től elrendelésre került a fokozott tisztítás és takarítás a központban és az intézmény minden telephelyén. Előírásra került a kézi higiéné szabályainak betartása, a munkába érkezést követő-és a munkavégzés alatti szabályok betartása, a kilincsek és kapcsolók 2 óránkénti kötelező jellegű fertőtlenítése. Érintés nélküli fertőtlenítő adagolót helyeztek el minden bejáratnál.

Az engedély nélkül távozott gyermekek esetének kezeléséről szóló protokollt aktualizálták a COVID-19 fertőzés megelőzése kapcsán. Elkülönítő szobákat alakítottak ki számukra, illetve az ideiglenes hatállyal beutaltak számára.

A szülőket arra kérték, hogy személyes találkozás helyett egyéb formában telefonon, e-mailen, Skype-on, Messengeren tartsanak kapcsolatot a gyermekekkel.

A korlátozásokat a gyermekek elfogadták, de a speciális otthonban volt olyan gyermek, aki kevésbé tolerálta azt, engedély nélküli távozás is történt.

A kezdeti nehézség ellenére a távoktatás megoldott, de a befogadó otthonban az oktatás nem tud megvalósulni.

A járványhelyzet a gyermekek panaszjogának érvényesülését nem akadályozta.

---

¹ SARS-CoV-2 vírus okozta fertőzés, illetve megbetegedés

² Az országos tisztifőorvos a 13305-16/2020/EÜIG számú, márc. 17-én kelt határozata

1. Az eljárás megindulása

A 2011. évi CXLI. törvénnyel kihirdetett, kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének (a továbbiakban: Jegyzőkönyv) „célja egy olyan rendszer létrehozása, amelyben független nemzetközi és nemzeti testületek – a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megelőzése céljából – olyan helyszínekre látogatnak el rendszeresen, ahol embereket fosztanak meg a szabadságuktól”.³

A Jegyzőkönyv 3. cikke szerint valamennyi „részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több látogató testületet (a továbbiakban: nemzeti megelőző mechanizmus) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében”.

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 2. § (6) bekezdése értelmében 2015. január 1-jétől az alapvető jogok biztosa látja el a Jegyzőkönyv 3. cikke szerinti nemzeti megelőző mechanizmus (a továbbiakban: NMM) feladatait, melynek teljesítése során, a szabadságuktól megfosztott személyekkel való bánásmódot panasz vagy beadvány hiányában is rendszeresen vizsgálja.⁴

Miután az Egészségügyi Világszervezet az új koronavírus okozta járványt nemzetközi közegészségügyi – járványügyi sürgősségi helyzetként nyilvánította, a „kormány az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében Magyarország egész területére veszélyhelyzetet”⁵ hirdetett ki. Ennek ideje alatt a járvány terjedését elősegítő tevékenységek korlátozhatóak.

Az országos tisztifőorvos 2020. március 17-től a 13305-16/2020/EÜIG számú határozatában a 13305-8/2020 EÜIG számú alaphatározatot módosítva a látogatási tilalmat kiterjesztette a gyermekvédelmi szakellátást biztosító intézményekre, valamint ezzel egyidejűleg ezen intézményekből való kijárási tilalmat is elrendelt, mivel „a fertőzés járványügyi jellegéből adódóan a zártabb közösségekben, intézményekben képes gyorsan elterjedni”.⁶

Az NMM feladatainak teljesítése körében tájékozódni kívánt arról, hogy a Jász- Nagykun-Szolnok Megyei Gyermekvédelmi Központ és Gyermekvédelmi Szakszolgálat gyermekotthonaiban – a 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelettel kihirdetett veszélyhelyzet idején – ellátott kiskorúak vonatkozásában a koronavírus fertőzés elleni védelem milyen változásokat idézett elő, milyen intézkedéseket tettek a járvány terjedésének megelőzéséért, és miként érintette a látogatási és kijárási tilalom a gyermekotthonban élőket.

1.1. A látogatás helyszínének kiválasztása

A Jegyzőkönyv 20. cikk e) pontja alapján az NMM feladatai teljesítése érdekében a felkeresni kívánt helyeket és a meghallgatni kívánt személyeket szabadon kiválaszthatja.

A meglátogatni kívánt gyermekotthonokban normál, különleges és speciális szükségletű gyermekek számára integráltan biztosítanak teljes körű ellátást. Az Ajbt. 1. § (2) bekezdése a) és d) pontja szerint az alapjogi biztos megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek és a

³ Jegyzőkönyv 1. cikk.

⁴ Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (továbbiakban: Ajbt) 39/A. § és 39/B. § (1) bekezdés.

⁵ 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről 1.§.

⁶ Az országos tisztifőorvos a 13305-16/2020/EÜIG számú, márc. 17-én kelt azonnal végrehajtható határozatának indoklása.

leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok jogainak védelmére, valamint az Ajbt. 1. § (3) bekezdése alapján a 2007. évi XCII. törvénnyel kihirdetett, a fogyatékkal élő személyek jogairól szóló egyezmény végrehajtásának segítésére, védelmére és ellenőrzésére.

Az NMM látogatásainak hangsúlyos területe az otthon nyújtó ellátásban részesülő gyermekek jogainak védelme⁷. A gyermekek életkorukból adódóan, alacsony szintű jog- és érdekérvényesítési képességük miatt kiszolgáltatott helyzetben vannak, mely a gyermekvédelmi szakellátás keretében felnövekedő, és azon belül a különleges és speciális szükségletű gyermekek esetében fokozottan érvényesül.

1.2. A nemzeti megelőző mechanizmus hatásköre

A Jegyzőkönyv 4. cikk 1. bekezdése értelmében a nemzeti megelőző mechanizmus Magyarország joghatósága és ellenőrzése alatt álló bármely olyan helyen látogatásokat folytathat, „*ahol az embereket valamely állami hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával megfosztják személyes szabadságuktól*”. A Jegyzőkönyv 4. cikk 2. bekezdése szerint a Jegyzőkönyv alkalmazásában szabadságelvonást jelent egy személy elhelyezése olyan „*környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el*”.

Ha gyermekek felügyelet nélkül maradnak, ha testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésüket családi környezetük vagy önmaguk súlyosan veszélyeztetik, és nincs nevelésre alkalmas hozzátartozójuk, akkor a gyámhatóság vagy más beutaló szerv nevelőszülőknél vagy otthon nyújtó gyermekintézményekben biztosít számukra ideiglenes hatállyal azonnali elhelyezést.⁸ Ezen túlmenően a gyámhatóság határozatával a gyermekeket nevelésbe veszi, ha a gyermek számára családbafogadó gyám rendelésére nem kerülhet sor, a gyermek fejlődését családi környezete veszélyezteti, és veszélyeztetettségét az alapellátás keretében biztosított szolgáltatásokkal, valamint a védelemben vétellel nem lehetett megszüntetni, illetve attól eredmény nem várható, továbbá, ha a gyermek megfelelő gondozása a családján belül nem biztosítható. Nevelésbe veszi a gyermeket a gyámhatóság továbbá, ha a szülő vagy mindkét szülő szülői felügyeleti jogának megszüntetése iránt a gyámhatóság pert indított, vagy a szülő vagy mindkét szülő szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette.⁹

Amennyiben a gyermek a kijelölt gondozási helyéről engedély nélkül távozik, a gyermekvédelmi gyám visszaviszi őt a gondozási helyére, ha nem ismert, hogy hova távozott, „*a gyám megteszi a gyermek felkutatásához szükséges intézkedéseket*”.¹⁰

A gyámhatóság határozata alapozza meg a Jegyzőkönyv 4. cikke szerinti szabadságelvonást. Mindezek alapján a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat székhelyén működő gyermekotthonai tekintetében az alapvető jogok biztosának vizsgálati hatásköre az Ajbt. 39/B. § (1) bekezdése értelmében fennáll.

1.3. Az érintett alapvető jogok

- *A kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma:* „Senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgáltatásban tartani.” [Alaptörvény III. cikk (1) bekezdés];

⁷ Lásd: Ajbt 1. § (2) bekezdés a) pont.

⁸ A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) 52. §.

⁹ Gyvt. 78. § (1) és (2) bekezdés.

¹⁰ Gyvt. 86. § (1) bekezdés g) pont.

- *A hátrányos megkülönböztetés tilalma és az esélyegyenlőség biztosítása:* „Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. ... Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti. Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.” [Alaptörvény XV. cikk (2), (4) és (5) bekezdés];
- *A gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való joga:* „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.” [Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés];
- *A testi és lelki egészséghez való jog:* „Mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez. Az (1) bekezdés szerinti jog érvényesülését Magyarország ... az egészséges élelmiszerekhez és az ivóvízhez való hozzáférés biztosításával, ... az egészségügyi ellátás megszervezésével, a sportolás és a rendszeres testedzés támogatásával, ... segíti elő.” [Alaptörvény XX. cikk (1), (2) bekezdés].

1.4. Az alkalmazott nemzeti és nemzetközi jogforrások

- *Magyarország Alaptörvénye;*
- *2011. évi CXI. törvény az alapvető jogok biztosáról (a továbbiakban: Ajbt.);*
- *2011. évi CXLIII. törvény a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyv kihirdetéséről (a továbbiakban: Jegyzőkönyv);*
- *A kínzás és embertelen vagy megalázó büntetések vagy bánásmód megelőzésére alakult Európai Bizottság sztenderdjei. CPT/Inf/E (2002) 1 – Rev. 2015 (a továbbiakban: CPT/Inf);*
- *1991. évi LXIV. törvény a New Yorkban 1989. november 20-án kelt, a Gyermekek jogairól szóló Egyezmény kihirdetéséről (a továbbiakban: Gyermekek jogi Egyezmény);*
- *1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (a továbbiakban: Gyvt.);*
- *2007. évi XCII. törvény a fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló egyezmény és az ahhoz kapcsolódó fakultatív jegyzőkönyv kihirdetéséről (a továbbiakban: CRPD);*
- *15/1998. (IV. 30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről (a továbbiakban: NM rendelet);*
- *az országos tisztifőorvos 13305-16/2020/EÜIG számú határozata (2020. III. 17.)*
- *40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről (a továbbiakban: Korm. rendelet);*
- *88/2020. (IV. 5.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet során teendő, egyes szociális és gyermekvédelmi ellátásokkal kapcsolatos intézkedésekről, valamint a szociális szolgáltatásoknak a veszélyhelyzet során elrendelt működési rendjéről;*
- *37/2014. (IV. 30.) EMMI rendelet a közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról (a továbbiakban: EMMI rendelet).*

1.5. A látogatás módszere

A látogatás résztvevői a következő módszereket alkalmazták:

- helyszíni iratbetekintés, dokumentumok bekérése, másolatok, fényképek készítése; ¹¹
- „intézménybejárást” végeztek, megvizsgálták az elhelyezés körülményeit, fotókat készítettek az alábbi fókuszpontokkal:
  - az épület, a helyiségek felszereltsége állapota, alkalmassága;
  - személyes higiéné biztosítása;
  - a távoktatáshoz való hozzáférés, a tanulási körülmények;
- személyes meghallgatásokat végeztek, félig strukturált interjúkat vettek fel bizalmas körülmények között a gondozott gyermekekkel, és a szakdolgozókkal az alábbi témakörökben:
  - a járványhelyzet milyen változásokat, megszorításokat idézett elő;
  - a napirend, a tanulással és játékkal töltött idő aránya, a szabadlevegőn való tartózkodás;
  - a digitális oktatásba való bekapcsolódás lehetősége, feltételei, a tanulási tevékenység támogatása;
  - az egészségügyi ellátás és a fejlesztések alakulása; nehézségek és megoldási javaslatok az egészségügyi veszélyhelyzetre tekintettel;
  - kapcsolattartás és annak módosulása a korlátozott kijárással, a járványügyi veszélyhelyzettel összefüggésben:
    - a vérszerinti szülővel, testvérekkel;
    - a gyermekvédelmi gyámmal.

Az NMM a vizsgálata során 9 gyermeket és 4 szakdolgozót hallgatott meg.

1.6. Szankció tilalma

A Jegyzőkönyv 21. cikke értelmében semmilyen hatóság és tisztviselő nem rendelhet el, nem alkalmazhat, nem engedélyezhet, és nem tűrhet el semmilyen személy vagy szervezet elleni szankciót, ha az illető a nemzeti megelőző mechanizmussal akár valós, akár hamis információkat közölt, és az adott személyt vagy szervezetet semmiféle más jellegű hátrány sem érheti.

1.7. A látogatás időpontja: 2020. június 4.

1.8. A látogatás résztvevői

Dr. Kozma Ákos, az alapvető jogok biztosa
Tóthné Kiss Klaudia, pszichológus
Dr. Izsó Krisztina, jogász

---

¹¹ Vö.: Ajbt. 39/B. § (2), (3) bekezdés.

2. A tényállás és megállapítások

2.1. Az intézmény alapadatai

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat (a továbbiakban: Gyermekvédelmi Központ) irányító szerve az Emberi Erőforrások Minisztériuma, fenntartója és az átruházott irányítási hatáskörök gyakorlója a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (a továbbiakban: SZGYF)¹². A költségvetési szervet 1998. július 1-jén alapították.¹³ A jelenleg hatályos Alapító okirat az NMM vizsgálatot követően 2020. június 15-én kelt, július 1-től van hatályban.

A Gyermekvédelmi Központ alaptevékenységei:

- a gyermekotthonaiban és nevelőszülői hálózatában a beutaló szerv által ideiglenes hatállyal elhelyezett, illetve a gyámhatóság által nevelésbe vett kiskorúak jogszabályban előírtak szerinti otthont nyújtó ellátása;
- különleges ellátás biztosítása a tartósan beteg fogyatékos, valamint a 3 éven aluli gyermekek számára;
- speciális ellátás biztosítása a súlyos pszichés, vagy súlyos disszociális tüneteket mutató, illetve pszichoaktív szerekkel küzdő, illetve kettős szükségletű gyermekek számára;
- ideiglenes gondozás biztosítása azon gyermekek számára, akik lakóhelyükről önkényesen távoztak el, így ellátás és felügyelet nélkül maradtak;
- a gyermekvédelmi szakellátásban nagykorúvá vált fiatal felnőttek számára a gyámhatóság által elrendelt utógondozói ellátás biztosítása, szükség esetén az intézményben utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőtt gyermekének befogadása, az intézményben utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőtt gyermekének átmeneti gondozása, külső férőhelyek működtetése;
- a gyámhatóság által elrendelt utógondozás biztosítása;
- nevelőszülői hálózat jogszabályban előírtak szerinti működtetése;
- területi gyermekvédelmi szakszolgálat feladatainak ellátása.¹⁴

Az integrált intézmény gyermekvédelmi szakellátás keretében területi gyermekvédelmi szakszolgálatot működtet, és teljes körű otthont nyújtó és utógondozói ellátást biztosít a Jász-Nagykun-Szolnok megyéből beutalt gyermekek és fiatal felnőttek számára.

Szakszolgálati feladatkörében a Gyermekvédelmi Központ ellátja az örökbefogadás előkészítésével és lebonyolításával kapcsolatos szakmai feladatokat, meghatározza a gondozási helyet, végzi az ideiglenesen elhelyezett és a nevelésbe vett ellátottak gyámságával, gondnokságával kapcsolatos ügyeket, működteti a Megyei Gyermekvédelmi Szakértői Bizottságot, amely elvégzi a bekerülő gyermekek személyiségvizsgálatát.

Az otthont nyújtó ellátás keretében nevelőszülői hálózatot működtet a megye egész területén. A nevelőszülők saját háztartásukban biztosítják 0-24 éves korig a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő kiskorúak és az utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőttek teljes körű, illetve szükség szerinti ellátását. Közel 600 ellátott él nevelőszülőnél.

Lakásotthoni elhelyezést biztosít kertes, családi házakban, összesen 248 férőhelyen. Szolnokon és Tiszakürtön 12 férőhelyes, Kisújszálláson és Tiszaföldváron 8-10-12 férőhelyes lakásotthonokban nyújt ellátást a beutalt gyermekek és fiatal felnőttek számára. Az értelmi

¹² Alapító okirat 3.1., 3.2. és 3.3.2. pont.

¹³ Alapító okirat 2.1. pont.

¹⁴ <https://jasznagykunszolnok.szgyf.gov.hu/index.php/dokumentumtar/category/47-2-1-az-intezmeny-alaptevekenysege-feladat-es-hataskore>

fogyatékosággal élők gondozási helyeként elsősorban a 8-10 férőhelyes különleges lakásotthonok kerülnek kijelölésre. Néhány lakásotthonban integráltan biztosítják a különleges, vagy speciális szükségletű gyermekek és fiatal felnőttek ép értelmű ellátottakkal történő elhelyezését.

Ideiglenes hatályú elhelyezést biztosít a 15 férőhelyes befogadó otthonában. A befogadó otthon korlátozott számban (max. 4 fő) ideiglenes hatállyal 0-3 éves kiskorúak fogadására is jogosult, elsősorban testvérek együttes elhelyezésének biztosítása érdekében. A 8 férőhelyes különleges gyermekotthonában a koruk miatt különleges ellátást igénylő gyermekeknek nyújtanak ellátást 3 éves korukig.

A 2 x 16 fős speciális gyermekotthonában – 8 fős csoportokban – súlyos pszichés és disszociális tüneteket mutató, pszichoaktív szert használó leányok és fiúk számára biztosít elhelyezést.

A gyermekvédelmi gondoskodásban nagykorúvá vált fiatal felnőtteknek utógondozói ellátást biztosítanak nevelőszülőknél, továbbá egy 10 és egy 2 férőhelyes utógondozó otthonban, illetve külső férőhelyeken.

Engedélyezett férőhelyek száma (2015. december 31-én)¹⁵: 908 férőhely.

- 585 férőhely nevelőszülői ellátás,
- 15 férőhely befogadó otthon,
- 8 férőhely különleges gyermekotthon,
- 184 férőhely lakásotthon (16 telephely),
- 64 férőhely különleges lakásotthon (7 telephely),
- 12 férőhely utógondozói otthon (2 telephely),
- 8 férőhely külső férőhelyek
- 2 x 16 férőhely speciális gyermekotthonok (2 telephely).

Jelen vizsgálat a központban levő befogadó-, különleges-, és speciális gyermekotthonokban történt.

2.2. Korábbi ellenőrzések

Hivatalosan is közzétett ellenőrzés az NMM által is meglátogatott otthonban 2019-ban volt utoljára.¹⁶ Az ÁNTSZ 2019.09.18-2019.10.16 közötti időszakban ellenőrizte a gyermekotthonok egészségügyi előírásoknak való megfelelését. Szeptemberben a SZGYF Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kirendeltsége által a gyermekekről készült fényképek évenkénti elkészítése és a személyi anyagukhoz csatolása képezte a vizsgálat tárgyát, decemberben pedig a nevelőszülői gondozásból történő örökbefogadási ügyeket vizsgálták.

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal Hatósági Főosztály Szociális és Gyámügyi Osztály vizsgálatának tárgya 2019-ben:

- a gyermekvédelmi gyámok által képviselt gyámolti létszám megfelel-e a jogszabályi előírásokban szereplő 30 főnek;
- a Nevelőszülői Hálózat egyes nevelőszülőinek ellenőrzése a gyermekek ellátásának, ill. dokumentumainak tekintetében;

¹⁵<https://jasznagykunszolnok.szgyf.gov.hu/index.php/intezmenyek/jasz-nagykun-szolnok-megyei-gyermekvedelmi-kozpont-es-teruleti-gyermekvedelmi-szakszolgalat>

¹⁶ Az ellenőrzések listája az SZGYF honlapján is elérhetőek.

- a gyermekotthoni Hálózatban a kollegák rendelkeznek-e megfelelő szakképesítéssel, elegendő létszámú-e a feladatot ellátó személyzet;
- a lakásotthonok állapota megfelel-e az egészségügyi és egyéb követelményeknek.

A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Főügyészség (a továbbiakban: Főügyészség) az intézmény lakásotthonainak (dokumentáció, házirend, szabadlevegőn tartózkodás stb.) és az intézmény speciális gyermekotthonainak működését ellenőrizte. A Főügyészség 2018. szeptemberében két alkalommal folytatott vizsgálatot: két-két napon a Gyermekvédelmi Központ Speciális Gyermekotthonainak Törvényességi ellenőrzését (így a Szervezeti és Működési Szabályzat, Házirend, Nevelési Felügyeletre és biztonsági elkülönítőre vonatkozó szabályzatok vizsgálatát) végezte. Megállapítás nem történt.

Két hónappal később a Gyermekvédelmi Központ IV. Számú Szakmai Egységeként Működő Befogadó Otthon működésének törvényességi ellenőrzését hajtotta végre a Főügyészség.

Az intézményvezető elmondása szerint folyamatosan ellenőrzik őket csak az elmúlt 3 hónapban számos vizsgálat történt. Dokumentáció szerint az általános igazgatóhelyettes és egy gyermekvédelmi gyám a Covid-19 fertőzést megelőző tevékenységet ellenőrizte április hónap utolsó napján az intézmény lakásotthonaiban, illetve május közepén a központ befogadó- és különleges gyermekotthonaiban. Hibát, problémát vagy nem megfelelő védekezésre, megelőzésre utaló jeleket vagy magatartást sehol nem találtak. Egyéb intézkedés keretében kitöltendő formanyomtatványt adtak át a dolgozóknak további használatra pl. a „*Törölközők 4 óránkénti cseréjéről*”. *Törölközőt akkor szükséges alkalmazni, ha elfogyott a papírtörölő. A törölközőcserét dokumentálni kell, a dátumot és időpontot a nyomtatványon fel kell tüntetni, és aláírással igazolni. Ugyanez vonatkozik a 2 óránkénti kötelező kilincs, kapcsoló és ajtók fertőtlenítésére is, annak megtörténtét aláírással igazolni kell*”.

2.3. Az ellátottak köre

Az intézmény vezetőjének tájékoztatása szerint mintegy 1160 gyermeket látnak el megyei szinten, kiskorút és utógondozottat egyaránt. 30 db lakás- és gyermekotthon tartozik hozzájuk. 108 nevelő szülő dolgozik engedéllyel. 321 gyermeket gondoznak. A meglátogatott gyermekotthonban normál, különleges és speciális szükségletű gyermekek egyaránt elhelyezésre kerültek. Utógondozottként nem élt senki a gyermekotthonokban a vizsgálat idején.¹⁷

A szakellátásba kerülés oka a beutaló határozatok szerint legtöbb esetben krízishelyzet, a családi környezet veszélyeztető körülményei. Több esetben családba fogadással sem tudták megoldani az elhelyezést, így végső megoldásként maradt az azonnali elhelyezés.

A látogatás napján a **befogadó gyermekotthonban** 7 gyermek, 3 lány és 4 fiú, közöttük egy 3 fős testvérsor volt elhelyezve ideiglenes hatállyal. A gyermekek között 5 általános, és 2 különleges szükségletű volt. A különleges szükségletet az egyik gyermeknél a középsúlyos

¹⁷ 2019-es évi december 31-ei adatok szerint 1067 gyermek volt szakellátásban, 788 nevelőszülőknél, 260 gyermekotthonban, és 19 ápolást-gondozást nyújtó intézményben. Lsd. bővebben: <https://jasznagykunszolnok.szgyf.gov.hu/index.php/dokumentumtar/category/118-3-1-4-a-mukodesi-statisztika>

szintű intellektuális képességzavar, az öccsénél pedig az enyhe szintű intellektuális képességzavar alapozta meg. Az egyik 15 éves lánygyermek közel 1 éve volt a befogadó otthonban az áttekintett dokumentációk alapján, ő tartós szökésben volt, így a vizsgálat napján 6-an voltak a befogadó otthonban.

A befogadó otthonban a jelenlevő gyermekek életkora 4-16 évesig terjedt: 4, 8, 10, 12,14, 16 évesek voltak.

A speciális gyermekotthonban 3 lány nevelésbe vételt követően, 7 lány pedig ideiglenes hatállyal volt elhelyezve, közülük 5 fő speciális, 5 fő pedig kettős szükségletű.¹⁸ A látogatás napján 5 gyermek volt az otthonban, 5 fő pedig tartós szökésben volt. A munkatársak szerint ki-be járnak a lányok, és előfordul, hogy nem jönnek vissza. Az 5 lány közül kettő most is kint van, engedély nélkül távoztak. Az otthonvezető szerint általános probléma, hogy szinte csak engedély nélkül mennek el a gondozottak. Az NMM aggasztónak tartja, hogy, a gyermekek több mint a fele szökésben van. Az, hogy ilyen magas a szökések aránya, azt is jelezheti, hogy a rendszerben is hiba lehet. A dolgozók attitűdjé szerint kvázi természetes, hogy „*ki-be járnak a lányok.*” Álláspontom szerint többféle programmal, a háttér tényezők feltárásával, az esetleges veszélyekről (pl.: prostitúció) való tájékoztatással meg lehetne próbálni csökkenteni, illetve megelőzni az újabb szökést. A gyermekotthoni ellátás protokoll szerint alapvetően pszichológiai tanácsadás része az engedély nélküli távozás direkt, indirekt okainak feltárása és javaslattevés a megelőzésre.¹⁹ Az NMM szerint szükséges lenne a komplex több területet átfogó problémamegoldás lehetősége, a prevenció eszközrendszerének kidolgozása, a gyermekvédelemben dolgozók szakmai szupportálása, képzése. Korábbi jelentésemben már kiemelttem, hogy: „*A gyermekek engedély nélküli eltávozása a gondozási helyről főként gyermek- és lakásotthonok esetében jellemző, a nevelőszülői hálózatnál ez a probléma kisebb. Mindemellett valószínűsíthető, hogy némely gyermek a szökés alkalmával prostituálódik. [...] A szakellátás rendszerébe bekerült gyermekek egy része büntetésenként éli meg ezt az ideiglenes hatályú beutalást, vagy a nevelésbe vételt, nem értik meg és nem akarják elfogadni azt. A gyermekvédelmi rendszert okolják helyzetükért, nem ismerik fel veszélyeztető környezetüket. Szocializációs hiányosságaik, korábbi élményeik miatt gyakran deviáns emberekhez, csoportokhoz csapódnak.*”²⁰ Ebből a szempontból a speciális gyermekotthonban levő gyermekek különösen veszélyeztetettek pszichés állapotuk miatt. A gyermekek szükségletét jellemzően disszociális, illetve 2 esetben súlyos disszociális tünetek alapozták meg. Emiatt a gyermekotthonban élő gyerekek mentálhigiénés gondozásának célja kell, hogy legyen az engedély nélküli eltávozások, szökések prevenciója a szabadidő strukturálásával, és a mentálhigiénés egészség biztosításával.

A kettős szükségletű gyermekek jogszabályban garanciális erővel, jogvédelmi okokból meghatározott létszámot meghaladó elhelyezése a különleges védelemre szoruló, fokozott szakmai munkát igénylő gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogával összefüggő visszásságot okoz, sérti a jogállamiságból eredő jogbiztonság követelményét, továbbá nem egyeztethető össze a gyermek legjobb érdekét képviselő eljárás elvével sem.

¹⁸ Az NM rendelet 126-os § (5a) bekezdése szerint legfeljebb 2 fő kettős szükségletű gyermek helyezhető egy csoportban.

¹⁹ Lsd. részletesen a TÁMOP 5.4.1. „Szociális és gyermekvédelmi szabályozó rendszer kidolgozása” pillér Gyermekotthoni ellátás protokolljában https://www.google.com/search?q=14+gyermekotthoni+ell%C3%A1t%C3%A1s&rlz=1C1GCEB_enHU878HU878&oq=14+gyermekotthoni+ell%C3%A1t%C3%A1s&aqs=chrome..69i57j33.7322j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8

²⁰ Lásd AJB-1485/2018 számú átfogó jelentésem a gyermekprostitúció jelenségéről, melyben a szökés probléma is központi elem, hiszen több esetben sajnos sokszor együtt jár a két jelenség.

A **különleges gyermekotthonban** 5 csecsemő volt elhelyezve, közülük 4 fő ideiglenes hatállyal, 1 gyermek pedig nevelésbe vétellel. A nevelésbe vett gyermek édesanyja is szakellátott kiskorú, jelenleg a Rákospalotai Javítóintézetben van előzetesben. A beutaló határozatok alapján a gyermekek különleges szükségletét életkoruk alapozta meg.²¹

Az áttekintett iratok alapján egy csecsemő háromnegyed éve volt a különleges otthonban 3 hetes korától, 2 csecsemő pedig több, mint fél éve volt a gyermekotthonban. Az egyikük 2 hetes korától volt szakellátásban és a látogatás előtt 2 héttel került ki a gondozási helyről. A másik csecsemő a dokumentumok alapján 1 hónapos korában került az otthonba és nem volt semmilyen kapcsolattartása. Egy 4 hónapos csecsemő, aki 1 hetes korában került az otthonba szintén kapcsolattartás nélkül volt. (A dokumentációk alapján az édesanyja javítóintézetben volt.) A többi csecsemőnek telefonos kapcsolattartása volt, azaz így kérhettek információt róluk, de személyes találkozásra nem volt lehetőség.

Az SZMSZ szerint az intézmény alaptevékenységei közé tartozik a különleges ellátás biztosítása a tartósan beteg fogyatékos, és a 3 éven aluli gyermekek esetében. A Gyvt. 72.§ (1) bekezdésének 1. pontja szerint a tizenkettedik életévét be nem töltött gyermeket minden esetben a legközelebbi ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermekek ellátását is biztosító nevelőszülőnél kell elhelyezni, kivéve, ha egészségi vagy személyiségállapota, ön- és közveszélyes magatartása ezt nem teszi lehetővé vagy más okból szükséges az intézményes elhelyezés biztosítása.

A Gyvt. 7. § (2) bekezdése szerint a tizenkét év alatti gyermek befogadó szülőnél történő elhelyezésétől kizárólag akkor lehet eltekinteni, ha a tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermek befogadó szülőnél történő elhelyezése nem áll a gyermek érdekében, vagy arra állapota miatt nincs lehetőség. Intézménybe lehet a gyermeket elhelyezni akkor is, ha a testvéreket nem lehet együttesen a befogadó szülőnél elhelyezni vagy más okból szükséges az intézményes elhelyezés biztosítása, vagy a gyermekek átmeneti gondozása esetén az intézményes elhelyezést a szülő, más törvényes képviselő kéri és az nem ellentétes a gyermek érdekével.

Hivatali elődöm az AJB 849/2010. számú jelentésében hangsúlyozta, hogy nem indokolt az egészséges csecsemő gyermekotthonban való elhelyezése. A hosszas intézményi tartózkodás, különösen kapcsolattartás hiányában nem szolgálja a gyermek érdekét, mert a ma már közismert hospitalizációs ártalommal jár. René Spitz átfogó tanulmányában leírta, hogy az árvaházban növekvő gyerekeknél 40%-ban volt fejlődési lemaradás 1 év alatt. Azoknál a csecsemőknél, akik félévig nem kerültek örökbefogadásra állandósultak a hospitalizmus jelei, úgymint szegényes mimika, közönyösség, tétlenség, álmatlanság, kontaktuskerülés és lassú nem megfelelő fejlődés.²² „A korai hónapokban és években a hiányos emocionális és intellektuális stimuláció, a pszichoszociális depriváció, a táplálás elégtelensége komoly mentális szubnormalitást idézhet elő.”²³ Egy másik vizsgálat eredménye szerint még az enyhének mondható intézeti depriváció is hosszantartó, súlyos következményekkel járhat az érzelmi fejlődés terén. Az intézményi elhelyezés szükségszerűen akadályozza a gyermekek egészséges fejlődéséhez nélkülözhetetlen egyszemélyes kötődés kialakulásának a lehetőségét.

John Bowlby szerint szeretetteljes kapcsolatban enyhíthetők a tünetek.²⁴ Az örökbefogadó szülők a biológiai szülőkhöz hasonló szoros érzelmi kötődést alakítanak ki a gyermekkel rövid idő alatt. Különösen akkor, ha korai az adoptálás, amikor még van lehetőség a kötődés kialakulására.²⁵

²¹ A KSH 2019-es adatai szerint a gyermekvédelmi szakellátásban 23090 gyermek részesül. 2560 a 0-2 éves korig terjedő kisgyermekek száma. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_fsg013.html

²² <https://hu.wikipedia.org/wiki/Hospitalizmus>

²³ Bánk Zsuzsa: Mentális retardáció, in: Vetró Ágnes., W.LI. Parry-Jones: Gyermek és ifjúságpszichiátria

²⁴ <https://hu.wikipedia.org/wiki/Hospitalizmus>

²⁵ Lsd. részletesen Bereczkei Tamás Evolúciós pszichológia című könyvében.

A tizenkét év alatti – különös tekintettel a három év alatti – gyermekek nevelőszülő hiányában történő intézményes elhelyezése sérti a gyermek legjobb érdekét figyelembe vevő eljárás elvét, hatásában pedig alkalmas arra, hogy az érintett gyermekek az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében biztosított védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásságot okozzon, a jogsérelem közvetlen veszélyét idézze elő.

2.3.1. Befogadás a Gyermekvédelmi Központba a járványveszély ideje alatt

Az intézményvezető tájékoztatása szerint a járványhelyzet miatt alig volt beutalás. 2020 márciusát követően a gyámhatóságok csak krízishelyzetben lévő gyermekeket utaltak be ideiglenes hatállyal.

Az intézmény által rendelkezésre bocsátott adatok szerint 8 befogadás volt összesen a veszélyhelyzet alatt. Március 12-én egy testvérpárt fogadtak ideiglenes hatályú elhelyezéssel, az anya állapota és a gyermekek veszélyeztetettsége miatt. Ők 3 hónap múlva kihelyezésre kerültek az otthonból.

Március 20-án 3 testvér – 13 éves lánygyermek általános, illetve 10 és 9 éves öccse különleges szükséglettel – kerültek be ideiglenes hatállyal a befogadó otthonba, mivel új gondozási helyként jelölték meg a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Gyermekotthont számukra. A két fiúgyermek különleges szükségletét közép-súlyos és enyhe szintű intellektuális képességzavar alapozta meg.

Májusi friss befogadottjuk pedig saját kérésére lett szakellátott. A 16 éves anyuka 3 hónapos csecsemőjével együtt került szakellátásba, családi konfliktus- és krízishelyzet miatt. Őket a következő napokban együtt helyezik ki nevelőszülőkhöz.

A látogatást megelőzően utoljára egy 14 éves fiúgyermeket fogadtak be. A kiskorú azonnal végrehajtható határozattal történő ideiglenes elhelyezésére azért került sor, mert felügyelet nélkül maradt, továbbá testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését a családi környezete súlyosan veszélyeztette.

A járványidőszak előtt intézményi szinten, azaz az összes gyermekotthont, lakásotthont beszámítva volt olyan hónap, amikor 30 gyermeket fogadtak be.

A befogadó gyermekotthon vezetője elmondta, hogy „ez egy átmeneti gondozási hely, a cél az, hogy egy hónapnál²⁶ tovább ne legyenek itt a gyerekek.” Ez változhat is, ha van esély a hazagondozásra – amely tapasztalatuk szerint ritka – akkor hosszabb lehet ez az időszak. A vírushelyzet miatt sem tudták tartani a Gyvt.-ben meghatározott időtartamot.

Az emberi erőforrások minisztere által kiadott útmutatás szerint a felvételi zárlat nem terjedt ki a gyermekvédelmi szakellátást biztosító intézményekre,²⁷ így ezek a befogadások összhangban voltak a veszélyhelyzetet szabályozó rendelkezésekkel, „a gyermek mindenképp felett álló érdekét”²⁸ figyelembe véve intézkedtek.

²⁶ A Gyvt. 73§ (1) bekezdése alapján a gyámhivatal az ideiglenes hatályú elhelyezést követően- függetlenül attól, hogy mely beutaló szerv alapján került sor, annak elrendelésétől számított:

a, 30 napon belül megszünteti az ideiglenes elhelyezést, ha annak okai tovább nem állnak fenn, vagy

b, 45 napon belül elrendeli a gyermek nevelésbe vételét, vagy

c, 60 napon belül pert indít az ideiglenes hatályú elhelyezés fenntartása vagy megváltoztatása mellett a gyermekelhelyezés megváltoztatása, ill. a szülői felügyelet megszüntetése iránt.

²⁷ Emberi erőforrások minisztere: „Útmutató az Országos Tisztifőorvos határozatában foglaltak végrehajtásához” Budapest, 2020.

márc. 19. 3. old.

²⁸ Gyvt. 1. § (2) bekezdés, és Gyermekjogi Egyezmény 3. cikk.

2.3.2. Kikerülés a Gyermekvédelmi Központból a járványveszély ideje alatt

A koronavírus járványi időszakban intézmény elhagyási tilalom volt érvényben, de emiatt nem kellett tovább maradnia egy gyermeknek sem a gyermekotthonban. A tilalom ideje alatt többen kikerültek az otthonból, pontosabban gondozási helyváltogatás történt esetükben.

A **befogadó otthonból** több gyermeket helyeztek ki a veszélyhelyzet ideje alatt. Áprilisban egy 3-as testvérsort lakásotthonba, és nevelőszülőkhöz helyeztek ki. Egyiküket egy 16 éves kismamát lakásotthonba helyezték problémás magatartása miatt, két öccsét pedig – „akikkel nem volt gond” – együtt helyezték el nevelőszülőknél. Az előző év karácsonyán a Család- és Gyermekjóléti Központ javaslatára kerültek ideiglenes hatályú elhelyezéssel az otthonba. Májusban szintén 3 testvért helyeztek ki ugyanazon a napon, ők előző év novembere óta voltak a befogadó otthonban. A 12 éves fiú és a 13 éves lánytestvére 12 éve, illetve egy 10 éves kislány 10 éve került szakellátásba. A testvérek 13 nap eltéréssel kerültek szakellátásba, a lánygyermek kb. 1,5 éves korában, öccse pedig 2 hónapos korában különleges szükséglettel. A beutaló határozat szerint 2008-ban jelölték ki a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Gyermekotthont gondozási helyként ideiglenes hatállyal az anya alkalmatlanságára (gondnokság alá helyezése volt folyamatban), az apa börtönbüntetésére és egyéb családba fogadó személy „hiányára” tekintettel. A 10 éves kislány 3 hónapos korában került szakellátásba általános szükséglettel, édesanyja kórházba vitte és otthagya. Mindhárman a látogatás előtt 1 hónappal kerültek ki a gondozási helyről.

A vizsgálat előtt 2 nappal pedig a márciusban bekerült fiú-lány testvérpár helyeztek ki az otthonból.

A **speciális gyermekotthonból** 7 fő, közülük többen tartósan vannak szökésben. Ketten „ki-be járnak” a látogatás napján is távol voltak, ekkor mindösszesen 3-an voltak jelen az otthonban. Az engedély nélküli eltávozások száma a látogatás idejéig 63 volt, amely 12 gyermeket érintett. A két „kezelhetetlen” lány gondozási helyének megváltoztatására vonatkozó kérelmet felterjesztették az Országos Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság (a továbbiakban: OGYSZB) elé, magatartásuk miatt központi speciális gyermekotthonba helyezésüket kezdeményezték. Két lány került ki áprilisban a gondozási helyről, akik szökésben voltak.

A **különleges gyermekotthonból** egy gyermek a „tilalom” feloldásának napján került ki az otthonból, egy 1 hónapos csecsemőnek pedig a gondozási helyre kerüléstől számított 1 hónap múlva megszűnt a gyámhatósági eljárása. A 3. gyermek, egy 4 hónapos csecsemő fentebb írt 16 éves édesanyjával együtt kerül kihelyezésre nevelőszülőkhöz a látogatást követő napokban.

A látogató csoport a járványhelyzettel összefüggésben az ellátottak bekerülésével, kikerülésével kapcsolatban alapvető joggal összefüggésre utaló körülményt nem tapasztalt.

2.4. Személyi feltételek

A „fiatalkorúak gondozása különleges erőfeszítéseket igényel azért, hogy csökkenteni lehessen a hosszú távú szociális beilleszkedési zavarok veszélyét. Ehhez pedig multidiszciplináris megközelítésre van szükség, amely többféle szakember tudásából táplálkozik...”²⁹

A **befogadó gyermekotthon** vezetője néhány éve dolgozik az otthonban, korábban is a gyermekvédelemben dolgozott.

---

²⁹ CPT/Inf (99)12, 28. pont.

Rajta kívül – az intézményvezető tájékoztatása szerint – egy szociális munkás főiskolai végzettséggel rendelkező nevelő, 7 gyermekfelügyelő, 4 gyermek- és ifjúsági felügyelő, 3 óvodai dajka OKJ-s képesítéssel, és egy gyermekvédelmi asszisztens pedagógiai és családsegítő OKJ-s képesítéssel dolgozik az NM rendeletnek megfelelően. A nevelő 9 éve dolgozik az otthonban, legrégebben az egyik gyermekfelügyelő (18 éve) dolgozik itt. Egy másik gyermekfelügyelő 7 éve, egy 3 éve, 3-an pedig 1 éve, illetve egyikőjük csupán 2 hónapja van alkalmazásban képesítés nélkül, az ő képzése folyamatban van.

A nevelőt kivéve folytonos munkarendben dolgoznak, mindig párban. Vannak segítők is, előfordul, hogy 3-an is vannak. Arra figyelnek, hogy az éjszakai éberügyelet esetén férfi dolgozó is jelen legyen. A férfi dolgozó az ajtóban ül a szökések megelőzése miatt. 4 férfi munkatárs dolgozik összesen, 3 fő gyermekfelügyelő (egyikük képzése jelenleg még folyamatban) 1 fő pedig gyermekvédelmi asszisztens beosztásban.

A különleges gyermekotthonban 2 női nevelő dolgozik főiskolai végzettséggel. Egyikük 1 éve van alkalmazásban, jelenleg tartós táppénzen, a helyettese 6 éve van alkalmazásban, ő folytonos műszakrendben dolgozik. Emellett kisgyermekgondozó nevelő beosztásban 5 női munkatárs dolgozik folyamatos munkarendben. A nevelők váltásban dolgoznak, délelőtt vagy délután, a kisgyermekgondozók pedig 12 órában. Ezen kívül egy tejkonyhás dolgozik délelőtt, tápszert készít, főzeléket főz, és bevásárol.

A speciális gyermekotthon vezetője 37 éve dolgozik itt, pályakezdőként jött a jogelőd intézménybe. Feladatköre a felnőttek és gyermekek életét irányítani; a beosztásokat elkészíteni. Elmondása szerint a koronavírus járvány annyiban érintette a beosztásokat, hogy a nevelők csak délután jártak dolgozni, de a járványhelyzetben az egész napos felügyelet szükségessége miatt ezen változtatni kellett.

Két nevelő van alkalmazásban, egyikük egy éve dolgozik itt, szociálpedagógus végzettséggel rendelkezik, a másik nevelő szakképesítés nélküli, jelenleg GYED-en van, képzése folyamatban van. Az itt dolgozó nevelő feladata a programok szervezése, illetve a tanulásban segít a gyermekeknek. Az adminisztratív munkára nem marad ideje, ezért azt hazaviszi.

Az NM rendelet előírása szerint két nevelő alkalmazása szükséges a speciális gyermekotthonban csoportonként,³⁰ mivel a másik nevelőnek nincs szakképesítése, illetve GYED-en van, ezért a gyakorlatban egy nevelő dolgozik. Álláspontom szerint a speciális gyermekotthon pszichésen labilis gyermekei esetében különösen fontos a képzett, állandó személyzet, a terápia lehetőségének biztosítása.

A CPT kiemeli, hogy a *„mentális problémákkal küzdő fiatalokat olyan pszichiáterek és pszichológusok kezeljék, akik gyermekek és serdülőkorúak mentális egészségére szakosodtak.*³¹

Az intézmény központjában levő befogadó-, különleges, és speciális gyermekotthonoknak két gyermekorvosa van, az egyik gyermekpszichiáter és gyermekorvos ő a Hetényi Géza Kórház Gyermekpszichiátriai szakrendelő és ideggondozó főorvosa, ahol akut esetben is fogadják a gyerekeket. Az orvosok megbízással dolgoznak, hetente járnak a gyermekotthonba. Az ideggondozóba időpontra viszik a gyermekeket kontrollra, ilyenkor gyógyszerrel írják fel nekik.

³⁰ Lásd: NM rendelet I. számú melléklet. A gyermekjóléti és gyermekvédelmi személyes gondoskodás formáinak szakmai létszám irányzásai és létszámminimum normái. II. Szakellátások. 2/b Speciális gyermekotthon (max. 40 férőhely, max 8 gyermek/ csoport) gyermekcsoportonként 2 nevelő; 1 gyermekvédelmi asszisztens, 2 gyermekfelügyelő.

³¹ CPT/Inf (2015)1-part rev. 116. pont. <https://rm.coe.int/168079412a>

Pszichológus közalkalmazottként és megbízással is dolgozik, Szolnokon a központban, összesen 3-an (kettő klinikai szakpszichológus). Egyikük az örökbefogadással kapcsolatban végez vizsgálatokat, felnőtteket vizsgál. A vezető elmondása szerint így gyakorlatilag majdnem mindennap elérhető egy pszichológus. A bekért dokumentum szerint egy okleveles pszichológus dolgozik 40 órában. Az intézményvezető több pszichológust is foglalkoztatna, de nem annyira vonzó ez a terület számukra, főként pályakezdők jelentkeznek, frissen az egyetem elvégzése után. A rendelkezésemre bocsájtott dokumentum szerint még egy „pszichológus” dolgozik közalkalmazottként Tiszaföldvár-Homokon, az ő végzettsége: Főiskola-viselkedéselemző, nem rendelkezik pszichológusi diplomával. Tiszakürtön és Homokon pedig egyáltalán nincs státuszban pszichológus.

A speciális gyermekotthonban a szakképesítések hiánya, illetve az NM rendelet létszámnormájának nem teljesülése az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében minden gyermek számára biztosított védelemhez és gondoskodáshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz, továbbá a speciális és különleges szükségletű gyermekek esetében veszélyezteti az Alaptörvény XV. cikk (4) és (5) bekezdésében előírt, esélyegyenlőség biztosítására irányuló külön intézkedések megvalósulásához fűződő joguknak az érvényesülését.

A fentiekben túl két fejlesztőpedagógust és egy gyógypedagógust is foglalkoztat a Gyermekvédelmi Központ, de a többi otthonban is minimum egy fejlesztőpedagógus státuszban van a dokumentumok alapján.

Túlórák nem voltak, a koronavírus miatti intézkedések miatt sem. A vezetőknek vannak túlóráik, nagy a leterheltség a folyamatos protokoll, utasítások kidolgozása miatt, és ha nem végeznek, akkor „hazaviszik” a munkát. Mindemellett a kért dokumentumokból kiderül, hogy bár túlóra nem volt, több helyettesítés történt, volt olyan dolgozó, aki 112 órát helyettesített 2 hónap alatt a különleges gyermekotthonban. **A helyettesítés miatti többletmunkavégzés fizikálisan és szellemileg egyaránt megterhelő, hosszútávon nem ajánlott, aggodalomra ad okot. A hosszú távú, jelentős mértékű többletmunka a szakdolgozók az Alaptörvény XX. cikk (1) bekezdésében meghatározott testi, lelki egészségéhez fűződő jogának közvetlen veszélyét keletkezteti, továbbá a gondozott gyermekekkel való bánásmódra is hatással lehet. A kimerült dolgozó ugyanis nem tud kellő türelemmel fordulni a gyermekek felé, és az veszélyeztetheti az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében biztosított minden gyermeknek járó védelemhez és gondoskodáshoz való jogának érvényesülését.**

3. A járványügyi helyzettel kapcsolatos tájékoztatások, prevenció

Az intézmény naprakészen követte az Operatív törzs tájékoztatóit, az SZGYF, valamint az EMMI és az országos tisztifőorvos által kiadott állásfoglalásokat, utasításokat, amelynek megfelelően azonnali intézkedéseket-, infekciókontrollt dolgoztak ki, protokollokat aktualizáltak.

Az intézményvezető azonnali intézkedéseket tett a fertőzés megelőzése érdekében. Miután március 8-án, Magyarországon életbe lépett valamennyi fekvőbeteg ellátó és bentlakásos szociális intézményben a látogatási tilalom, másnap igazgatói körlevélben – hangsúlyozva, hogy bár jogi értelemben rájuk nem vonatkozik a határozat – a gyermekek és a munkatársak egészségének védelmében kéri, hogy mindenki tartsa be a kézi higiéné szabályait, továbbá a munkába érkezést követő és a munka során követendő szabályokat. 2020. március 9-én az intézményt fenntartó SZGYF utasításban kérte a dolgozók tájékoztatását. A következő napon az intézményvezető elrendelte, hogy a gyermekvédelmi gyámok, a nevelőszülői tanácsadók, és a gondozási hely képviselői, értesítsék a nevelőszülőket, illetve vérszerinti szülőket, arra kérve

őket, hogy a személyes találkozást kerüljék, ugyanakkor biztosítva őket a kapcsolattartás pótlásának lehetőségéről.

Az EMMI által kiadott a helyes kézmosás- és kézfertőtlenítés lépéseit tartalmazó útmutatót, köhögés protokollt kifüggesztették, továbbá az ajtókon elhelyezték a fertőtlenítés megtörténtének dokumentációját is.

2020. március közepére pandémiás tervet és eljárásrendet dolgoztak ki. Pandémiás vezető csoportot szerveztek meghatározott feladatokkal. Elsőként meghatározták a fertőzésveszélynek leginkább kitett munkavállalók körét, a munkavégzés szempontjából kritikus létszámot, amely szükség esetén a szabadságok felfüggesztését vonja maga után.

A Megyei Gyermekvédelmi Szakértői Bizottság vizsgálati tevékenységét felfüggesztették. Az örökbefogadhatóvá nyilvánítási eljárásokat és az örökbefogadásra vonatkozó gyámhivatali eljárásokat is felfüggesztették. Az otthoni munkát végző kollegákat az adminisztrációs tevékenységek pótlására kérték.

Az engedély nélkül távozott gyermekek esetére új protokollt aktualizáltak a COVID-19 fertőzés megelőzése kapcsán. Mivel a rendőrség a gyermek előállításának helyszínén adja át a gyermeket a gondozási hely számára, emiatt ügyeleti rendet alakítottak ki a sofőrök között és a rendelkezésre álló intézményi autóval szállították a gyerekeket, ha arra sor került. Külön ajtón közlekedtek, a belépés után kötelező kézfertőtlenítés történt.

Elkülönítő szobát jelöltek ki az engedély nélkül távozott gyermekek visszafogadására, és az ideiglenes hatállyal beutalt gyermekek számára.

A járvány miatt szükséges korlátozásokat minden dolgozóval ismertették. Napi rendszerességgel voltak útmutatások. „COVID-os mappát” rendszeresítettek minden csoportban. A napi nyilatkozatokat lefűzték. Hőmérséklet ellenőrzés nem volt, és átöltözni sem kellett, „mert itt nem fehér ruhában dolgoznak, hogy a légkör családias maradjon.” A dolgozók maszkot viseltek, de a gyerekeken a látogatócsoport tagjai maszkot nem láttak. Illetve a tájékoztatás szerint a gyerekek az otthonon belül a távolságot nem tartották, bár a lehetőségét biztosították. Nem volt jellemző, hogy a gyerekek tartottak volna attól, hogy elkaphatják a vírust, megbetegedhetnek. A vírustól való félelem a dolgozókat sem jellemezte, csak kezdetben volt némi aggodalom a munkatársak körében. Egy munkatársnak kellett 2 hétig karanténban lennie, akinek a férje Németországból jött haza. Másnál nem merült fel a fertőzés gyanúja. A dolgozók nagy része megoldotta, hogy ne kelljen tömegközlekedéssel utaznia.

A dolgozók körében a krízishelyzet megelőzéseként a májusban kiadott intézkedési tervben szerepelt a Semmelweis Egyetem honlapján olvasható útmutatás „a COVID-19-ben otthon ápolt fertőzöttek pszichés támogatása” címmel. A guideline igen hasznos információkat tartalmazott, támpontot adott a segítők számára a fertőzött személy ellátásával kapcsolatban, illetve a segítők számára is hatékony coping technikákat ajánl a megterhelő helyzetben.³²

A járványhelyzet alatt a takarítás, fertőtlenítés gyakoribbá vált, melyhez elegendő fertőtlenítő és tisztítószer állt rendelkezésre. A vezető már a veszélyhelyzet kihirdetése előtt igyekezett minden szükséges terméket beszerezni a fertőzés megelőzéshez. Március 8-tól folyamatosan szerezte be a fertőtlenítőszeret, hipót, Domestost, kézfertőtlenítőt, védőeszközöket és osztotta szét azokat a gyermekotthonokba és lakásotthonokba. Volt, amit 70 km-ről hoztak, megrendelték akár magasabb áron is, hogy minden szükséges eszközük meglegyen időben. Kerámia adagolót szereztek minden otthonba, mert a vezető a műanyagban nem bízott. Később érintés nélküli fertőtlenítő adagolót helyeztek el minden bejáratnál, a műszaki állománynál is, a hátsó bejáratnál, ahol a gyerekeket szállítják. A vezető szerint talán a picik miatt könnyebb volt beszerezniük a dolgokat, szájmaszkot, hajvédőt, lábzsákot, mert a különleges otthonba egyébként is rendelték azokat.

---

³² <https://semmelweis.hu/hirek/2020/03/31/utmutato-a-koronavirusos-betegek-otthoni-apolasa/>

A helyszíni látogatás idején 2 óránként fertőtlenítették az ajtókat, kilincseket, villanykapcsolókat, illetve hipós felmosást alkalmaznak. Ezeket tételesen dokumentálták. Volt takarítógépük és a takarítóknak is folyamatosan rendelkezésre kellett állniuk.

A látogatócsoport a járványhelyzet kapcsán tett intézkedések vonatkozásában alapvető joggal összefüggő visszáságra utaló körülményt nem tapasztalt.

4. Ellátás, bánásmód

Az otthon nyújtó ellátás keretében gondoskodni kell a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését elősegítő, az életkorának, egészségi állapotának és egyéb szükségleteinek megfelelő étkeztetéséről, ruházattal való ellátásáról, mentálhigiénés és egészségügyi ellátásáról, gondozásáról, neveléséről, lakhatásáról.³³

4.1 Tárgyi feltételek, elhelyezési körülmények, elkülönítés lehetősége

Az Észak-Alföldi régióban található a Gyermekvédelmi Központ Gyermekotthona a város külső részén. Egyemeletes panel épülettömb, melynek gyermekotthoni része átjárható az épület másik részében levő szakértői bizottsághoz. A szakértői bizottsági részen van 3 vizsgáló, és fejlesztő szobák, amelyeket a környékről is igénybe lehet venni. A 3. vizsgálói szobát örökbefogadást elindító helyként használják, ez kellően tágas ahhoz, hogy valamennyi érintett fél elférjen benne. Ugyanitt van egy tárgyaló is, ahol értekezleteket tartanak.

Az emeleten található a 15 férőhelyes **befogadó gyermekotthon**.

A **különleges gyermekotthon** 8 férőhelyes, 3 év alatti gyermekek gondozását biztosítja. Az otthonba belépve kötelező a lábzsák felvétele, kézfertőtlenítés. A szülők is betartják az előírást. A gyermekotthonba csak azok a dolgozók léphetnek be, akik rendelkeznek egészségügyi kiskönyvvvel, így csak az intézményvezető, a gyámok és az otthonvezető mehet be az ott dolgozó gondozókra kívül.

Az elkülönítés üvegfalal elválasztott részen történik, az a COVID-19 fertőzés veszély előtt is így működött. Amikor családból érkezik a csecsemő, először ott helyezik el, míg negatív széklet eredmény nem érkezik vissza. Ennek megérkeztéig nem helyezik el a közös szobába őket. Ez általában egy hét. A gondozó az üvegfalon keresztül tudja figyelni őket.

A **speciális gyermekotthon** pár méterrel távolabb van, külön álló kis szárnyban helyezkedik el. Kb. 1 hónapja újítták fel a speciális otthon, de ez már nem látszik, emellett rendtelenség is volt. Pozitív, hogy több személyes holmi is volt a szobákban pl. családi fotókból összeállított montázkép. Egy közös szekrény található a folyóson, amelyet kulccsal zártak. A zuhanyzó jó állapotú és mosógép is rendelkezésre áll. Az udvar szép rendezett, fűvel borított, frissen ültetett muskátlik találhatóak a járdaszegélyen. Az elkülönítés itt fontos volt a szökésben levő, „ki-bejáró” (engedély nélkül távozó) gyerekek miatt. A második csoportot nyitották meg nekik, de 4-5 napnál tovább nem tudták ott tartani őket. Előfordult, hogy a konyhaablakon át távoztak, vagy az ajtóba törték a kulcsot éjszaka. Itt a gyerekek nem tartották a távolságot, bár tájékoztatást annak fontosságáról megkapták az otthonban.

Minden otthonnak van saját udvara, illetve rendelkezésére áll egy nagy udvar is fákkal védetten, ahova lejárhatnak minden nap a gyermekek. A nagyobb szobák négy személyesek. Alapvetően tiszták, tágasak, világosak a szobák minden otthonban. A speciális otthonban íróasztalok is voltak, azonban vagy tele voltak pakolva mindenféle tárggyal, vagy teljesen

---

³³ Vö.: Gyvt. 53.§ (1) a pont.

üresen álltak, és a hozzájuk tartozó székek is hiányoztak, azaz vélhetően nem használták azokat. Több zuhanyzó rendelkezésre is állt. A mosdók tisztán, rendben voltak tartva.

Az NMM javasolja, hogy fokozottabban figyeljenek a gyermekek közös térben levő megfelelő távolságtartására, edukálják őket életkoruknak megfelelően annak fontosságáról és tartassák be az előírást velük a hatékony prevenciót szem előtt tartva.

4.2 Élelmezés

Az interjúk és a rendelkezésre bocsátott – kéthetes időtartamot felölelő – étlapok áttekintése kapcsán a következő megállapítás született:

A **befogadó otthonban** beszállító biztosít meleg étkeztetést. Napi ötszöri étkezést biztosítanak, az étrend változatos. Meleg étel napi kétszer van, az ebédhez pedig általában saláta is jár. Gyümölcs – egy nap kivételével – minden nap szerepelt az étrendben, de hal egy alkalommal sem. A helyszíni látogatás idején nem volt speciális étrendű gyermek egyik otthonban sem, de ha erre szükség lenne, akkor ezt tudják biztosítani, a beszállítón keresztül rendelik meg a speciális diétát.

A **különleges gyermekotthonban** – a munkaköri leírásának megfelelően – egy dolgozó főz. Az orvos írja elő a tápszert, annak adagját, mennyiségét, továbbá azt, hogy milyen fajta tápszert szükséges a gyermeknek. A tápszerről a szilárd ételre történő átállás kifejezetten orvosi utasításra történik, ott is fontos a mennyiség, milyen főzelék, mikor kell készíteni, hány grammot. Az orvos méri a babák súlyát, ennek alapján számolja, rendeli el az ételt.

Az anya együttes elhelyezés esetén sem szoptathatja a gyermekét „*mert nem tudják, hogy mit eszik anyuka, mivel érkezik, mit fogyasztott korábban*” A helyszíni látogatás idején a befogadó otthonban tartózkodó anya sem szoptathatta 4 hónapos csecsemőjét, de hogy ne apadjon el a teje, arra bátorították a dolgozók, hogy azt fejje le.

Álláspontom szerint amennyiben a befogadáskori orvosi vizsgálatot megfelelően végzik, a pszichiáter meg tudja állapítani kik azok a fiatalok, akiknek potenciálisan egészségügyi problémái lehetnek, így akár kábítószer addikciót is fel tud tárni³⁴, így ha annak esélye, vagy más kizáró ok nem áll fenn nem tartom indokoltnak, hogy az anya ne szoptassa gyermekét.

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) 6 hónapos korig kizárólag a szoptatást javasolja, mely az anyának is egészségügyi előnnyel jár.³⁵ Az EMMI szakmai irányelve³⁶ a csecsemők és kisgyermekek optimális táplálásáról megegyezik az WHO és az Egyesült Nemzetek Szervezete Gyermekalapja (UNICEF) ajánlásaival, mely az élet első hat hónapjában az egészséges csecsemőknél kizárólagos anyatejes táplálást javasol. A szoptatás egészségügyi előnye mellett nem elhanyagolható annak rövid és hosszú távú pszichés hatása. A testi egészség megőrzését segíti, betegségek és a mentális betegségek prevenciójához is hozzájárul. Ma már közhelynek számít az oxitocinnak a szoptatás során betöltött szerepe. A perifériás – tejleadó reflexet szabályozó – szerepén túl lényeges a centrális hatása is: a felek megfelelő pszicho-emotív hangolása elősegíti a helyzet kölcsönösen pozitív megélését, ezáltal támogatva a biztonságos kötődést, örömtelivé teszi a közelséget, növeli a bizalmat, általa csökkentve a szorongást,

³⁴ CPT/ Inf (99) 12, 39. pont

³⁵ https://www.webbeteg.hu/cikkek/csecsemo_gyermekneveles/20268/anyatejes-taplalas

³⁶ http://www.hbcs.hu/uploads/jogszabaly/2981/fajlok/EMMI_szakmai_iranyelve_%20csecsemo.pdf

félelmet, vagy a depresszió megjelenésének valószínűségét, és csökkenti az antiszociális viselkedést, segíti a szociális affiliációt.³⁷

Az, hogy a csecsemő nem szophatott és fogyaszthatta az anyatejet visszásságot okozott az Alaptörvény XVI. cikkének (1) bekezdésében biztosított védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggésben, illetve az anyának az Alaptörvény XX. cikkének (1) bekezdésében biztosított testi-lelki egészséghez való jogát is sértette.

A gyermekek a **befogadó otthonban** nem panaszkodtak az étel mennyiségére, sem a minőségére, finomnak és bőven elégségesnek találták azt. Az étlap áttekintése által ez igazolódott. Ugyanakkor a **speciális otthonban** ennek az ellenkezőjét tapasztalta a vizsgálat, ott kevésbé volt változatos az étlap. Magas, de „üres kalóriás” ételek voltak tízóráira, uzsonnára, úgymint popcorn, csoki, ropi, vagy reggelire kacsza zsír. A zöldség hagyma volt zsír mellé, néha paprika. Egyik napon pl.: a reggeli péksütemény volt, a tízórai csoki, ebédre húsgombóc leves, grízes tészta lekvár, uzsonnára „dörmi”, vacsorára pedig virslit kaptak az étrend alapján. Az is előfordult, hogy másnap ugyanazt az ételt fogyasztották ebédre. Az áttekintett 14 nap alatt 1 nap volt csupán, amikor joghurt volt tízóráira és alma uzsonnára, a többi napon csoki, nápolyi, dörmi, túró rudi, popcorn egyike szerepelt, vagy csoki volt a tízórai és az uzsonna is. Vélhetően a gyerekek „kívánságát” tartják szem előtt, mely öröndetes, azonban az napi szinten nem egészséges, így a közétkeztetésre vonatkozó EMMI rendeletnek sem felel meg. Mivel a gyerekek fejlődésben vannak, az egészséges, változatos étrend az elsődleges szempont. *A CPT hangsúlyozza, hogy az egészségügyi ellátás nem korlátozódhat pusztán a kezelésre, a szolgálat felelőssége a szociális és preventív orvosi ellátás biztosítása is. Fontosságot tulajdonít annak, hogy figyelemmel kísérjék a bentlakóknak nyújtott ételmezés minőségét, különösen fontosnak tartják azoknál a fiataloknál, akik még növésben vannak. Ezekben az esetekben az elégtelen táplálkozás következményei gyorsabban nyilvánvalóvá válhatnak – és súlyosabbak lehetnek –, mint a teljes testi érettséget elérték esetében.*³⁸ Mindazonáltal kutatások szerint a serdülők étkezési magatartását a szülők hatása erősen befolyásolja, jelen esetben pedig ezt a szerepet az otthon dolgozói töltik be. Egy átfogó tanulmány a serdülők étkezési szokásairól arra is kitér, hogy az étkezési magatartást befolyásoló tényező a fizikai környezet- fizikai elhelyezés- pl. az iskola ételkínálata, ebben az esetben pedig a gyermekotthon.³⁹ Azonban arról is beszámoltak a dolgozók, hogy az udvaron időnként grillezni szoktak, vagy szalonnát sütni a gyerekekkel, mely plusz étel, illetve közösség építő és családias légkört nyújt, mely a reszocializációt, hazagondozást is segítheti.

Hivatali elődöm az AJB-307/2019. számú jelentésében kiemelte, hogy fontos a gyermekvédelmi szakellátás rendszerében *a gyermek életkorának megfelelő egészséges táplálkozásának biztosítása*. A hatályos 37/2014. (IV. 30.) EMMI rendelet alkalmazandó a gyermekvédelmi szakellátást biztosító szolgáltatókra is a 1. § (1) bekezdés a) pontja értelmében. A 37/2014. (IV. 30.) EMMI rendelet 6. §-a tájékoztatási kötelezettséget ír elő az étkezők felé. Az étlapon fel kell tüntetnie minden étkezés számított energia-, zsír-, telített zsírsav-, fehérje-, szénhidrát-, cukortartalmát, továbbá a számított sótartalmát, valamint az élelmiszerek jelöléséről szóló miniszteri rendeletben meghatározott allergén összetevőket. A 37/2014. (IV. 30.) EMMI rendelet 7. §-a meghatározza a naponta biztosítandó élelmiszereket,

³⁷ Varga Katalin: Szexualitás, szülés, kötődés: Az oxitocin pszichoemotív hatásai <https://semmelweis.hu/neurologia/files/2017/01/Varga-SZEXUALIT%20%281%29-SZ%20%282%29-L%20%283%29-K%20%284%29.pdf>

³⁸ Lsd. Kivonat a 9. Általános jelentésből CPT/Inf (99) 12, 41.pont

³⁹ Pikó Bettina és Keresztes Noémi: Táplálkozás kontroll középiskolások körében. in: Mentálhigiéné és Pszichoszomatika9 (2008) 2, 149—164. <http://real.mtak.hu/58218/1/mental.9.2008.2.4.pdf>

élelmiszercsoportokat, illetve korlátozásokat és tilalmakat és azokat az ételeket, amelyek biztosítása kiemelt fontosságú az egészséges táplálkozásban.

Mindezek alapján egész napos étkeztetés esetén az egy főre biztosítandó legalább négy adag zöldség – ide nem értve a burgonyát – vagy gyümölcs, ezekből legalább egy adag nyers formában, három adag gabona alapú étel, melyből legalább egy adagnak teljes kiőrlésűnek kell lennie. Tíz ételmezési nap alatt, egész napos étkeztetés esetén egy főre összesen 5 liter tej vagy ennek megfelelő mennyiségű kalciumtartalmú tejterméket ír elő. A kapott étlapok egyike sem tartalmazott tápanyagszámításokat, valamint kevés zöldség és gyümölcs, tej és szelet húst tartalmazó étel került a gyermekek elé a speciális otthonban. De az 5 liter tej vagy ennek megfelelő mennyiségű kalciumtartalmú tejtermék a befogadó otthonban sem volt biztosítva az megtekintett étlap alapján.

Összességében az étlapok egyike sem tüntette fel az ételek számított energia-, zsír-, telített zsírsav-, fehérje-, szénhidrát-, cukortartalmát, valamint számított sótartalmát, valamint az élelmiszerek jelöléséről szóló miniszteri rendeletben meghatározott allergén összetevőket, továbbá nem szerepelt rajta az sem, hogy teljes kiőrlésű gabonához hozzájutottak-e a gyerekek, hal pedig egyáltalán nem volt rajta.

Az étlapok alapján nem dönthető el, hogy az ellátottak a korosztályuknak megfelelő mennyiségű energiaszükséglethez hozzájutnak-e, hogy az elfogyasztott élelmiszerek minősége és mennyisége megfelel-e az egészséges táplálkozás követelményeinek. Mindezek alapján a gyermekotthonban – kiemelten a speciális gyermekotthonban – nyújtott közétkeztetéssel összefüggésben feltárt hiányosságok a gyermekek védelmével és gondoskodásával kapcsolatosan visszásságot okoznak.

4.3 Egészségügyi, mentálhigiénés ellátás a veszélyhelyzet alatt

A CPT álláspontja szerint a „*fiatalkorúak gondozása különleges erőfeszítéseket igényel azért, hogy csökkenti lehessen a hosszú távú szociális beilleszkedési zavarok veszélyét. Ehhez pedig multidiszciplináris megközelítésre van szükség, amely többféle szakember tudásából táplálkozik [...] Különösen lényegesnek tartja, hogy a fiatalkorúak egészségügyi ellátásának szerves részét képezze egy orvosi-pszichoszociális gondozási program. Fontosnak tartják, hogy a dolgozók rendszeresen kapcsolatba kerüljenek a bentlakókkal, és szorosan összehangolják a munkájukat. Cél annak a biztosítása, hogy a nyújtott egészségügyi ellátás a támogatás és a terápia hézagmentes hálójának része legyen.*”⁴⁰

Az intézmény központjában működő befogadó-, különleges- és speciális gyermekotthonok orvosi ellátását 2 gyermekorvos látja el, egyikük gyermekpszichiáter. A team részeként dolgoznak többek között a pszichológusok is.

A kért írásos tájékoztató szerint az intézmény **speciális gyermekotthonában** a pszichológus munkatárs heti rendszerességgel látogatja a gyermekeket „*közvetlen kapcsolatépítés céljából egyéni terápiais beszélgetéseket folytat a nevelt lányokkal, leginkább egyéni igény vagy felkérés alapján.*” Azonban „*a pszichológus a koronavírus járványidőszakában szüneteltette tevékenységét*”, 2020. június 9-étől érhető el újra ez a szolgáltatás a gyermekek számára.

A nemzeti megelőző mechanizmus, kiemelten fontosnak tartja a gyermekek mentálhigiénés gondozását, adott esetben a pszichológiai intervenciót. Az egyéni tanácsadáson túl csoportos foglalkozások is szükségesek a rehabilitáció szempontjából. Például tréningek formájában,

---

⁴⁰ CPT/Inf (99)12, 28. 38. pont.

úgy mint, önismereti- és személyiségfejlesztő tréning, hatékony kommunikáció, hatékony agressziókezelés, asszertivitás, autogén tréning, szorongáscsökkentés, megküzdést segítő coping technikák elsajátítása, tanulási képességfejlesztés, tehetséggondozás stb., mely elengedhetetlen a szociális kompetenciák fejlesztéséhez, és általa a reszocializáció, reintegráció sikeres folyamatához.⁴¹ Ez akár külső szakértők, terapeuták bevonásával is megoldható.

A speciális otthonban 5-en pszichiátriai gyógyszereket szednek. Pszichiáterhez járnak kontrollra, ahová a gyerekeket kísérik őket. A járvány miatti korlátozás időszakában nem volt személyes találkozás az orvossal. Felhő alapú receptet váltottak ki. A házi orvosnál megvolt a szakvélemény, őt telefonon fel tudták hívni, és e receptet állított ki, ezt követően a patikában megtudták venni a gyógyszert. Olyan eset is volt, hogy felhívták a pszichiátert, mert úgy gondolták, hogy gyógyszerre van szüksége a gyermeknek és ő felírta a szükséges gyógyszereket személyes találkozó nélkül.

Arról tájékoztatást az NMM nem kapott, hogy a **befogadó otthonban** a pszichológus milyen feladatot lát el. Az egyik megkérdezett ott élő gyermek elmondása szerint találkozott a pszichológussal. Felülvizsgálat miatt volt nála, minden gyereknek van vizsgálata első alkalommal. Orvosi vizsgálata is volt. Szakorvoshoz pedig kiviszik őket, pár napja volt nőgyógyásznál, mert felfázott. A 16 éves nevelt elmondása szerint az itt dolgozók segítenek nekik. Szeretik a nevelőket, mindent meg lehet velük beszélni

Mindazonáltal az NMM hiányolta a befogadó otthon pszichológiai ellátását, az nem terjedhet ki csupán a felülvizsgálatra. Az NMM azt sem tudja elfogadni, hogy a pszichológus szüneteltette a tevékenységét az otthonban a járványhelyzet alatt. A krízisben levő gyermekek ellátása nem tűrhet halasztást. Krízis helyzet lehet az pl., hogy a gyermeket elszakítják a családtól, otthonba helyezik, ezért a befogadó otthonban a krízisintervenció kiemelten fontos. Emellett a járványhelyzet maga is krízishelyzet megingatja a biztonságérzetet, amit tovább fokozhat „a korlátozott” kapcsolattartás, a személyes találkozás hiánya. Figyelembe véve, hogy klasszikus értelemben gyermekterápiát online nem lehet végezni a pszichológusnak Skype vagy telefonon való elérhetőséget kellett volna biztosítani szükség esetére a gyermekek számára mind a befogadó, mind a speciális otthonban.

A szakértői bizottság sem működött a járványhelyzet alatt, a korábbi gondozási hely megváltoztatása szünetelt, a feloldás óta azonban rengeteg a munkájuk, mert „*muszáj bepótolni.*”

A látogató csoport az egészségügyi ellátással kapcsolatban alapvető joggal összefüggő visszasságra utaló körülményt nem észlelt. Azonban az NMM ajánlása szerint nem maradhatnak pszichológiai ellátás nélkül a gyermekotthon ellátottjai hónapokig, mert az érintett gyermekek gondoskodáshoz és védelemhez fűződő jogának közvetlen veszélyét idézheti elő.

5. Oktatás, fejlesztés, szabadidő eltöltése a járványhelyzet alatt

A **befogadó otthonban** elhelyezett gyermekek iskolai végzettsége több esetben alacsonyabb volt az életkori elvártnál: a 8,5 éves gyermek 1. osztályos volt, a 10 éves gyermek 3. osztályos, a 12 és a 14 éves gyerekek 5. osztályosak, és a 16 éves gyerek 6. osztályos magántanuló volt.

Az interjúból kiderült az is, hogy a **befogadó otthonban** nem megoldott az oktatás. Így nincs távoktatás sem a járvány időszakban. Az intézményvezető előadása szerint: „Az

---

⁴¹ A Gyvt. 53§ (3) bekezdése szerint „A speciális és különleges ellátás kiterjed a gyermek korához, állapotához és szükségleteihez igazodó oktatásra, szakképzésre, foglalkoztatásra, valamint ápolására, szocializációjára és reszocializációjára, továbbá rehabilitációs és rehabilitációs kezelésére is.”

ideiglenes hatállyal mindig picit másabb. Az iskola, óvoda megfelelnek rólunk, a gyerekekről. Kiemelik őket az iskolából, jó helyen vannak, örülnek.” A befogadó otthon vezetője is arról számolt be, hogy „nehéz megoldani a tanulást, mert ez alatt az időszak alatt nem iratják be a gyereket az iskolába. A nevelő feladata biztosítani a tanulást reggel 8 és 10 óra között.”

A gyermekek a befogadó otthonban átmenetileg tartózkodnak, annak időtartama a Gyvt. 73. § (1) bekezdésben rögzítettek szerint maximum 60 nap lehet(ne).

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Nkt) 53. §-a határozza meg a tanuló jogviszony megszűnésének eseteit, amelyek között olyan megszűnési indok nem található, amely azt nevesítené, miszerint annak a gyermeknek a tanulói jogviszonya megszűnik, akinek az elhelyezéséről a gyámhatóság ideiglenes hatályú elhelyezéséről döntött. Mindez összhangban van a gyermekek a gyermekek oktatáshoz való jogának érvényesülésével és egyben a tankötelezettségük biztosításával. Az előzőekből pedig az is következik, hogy a befogadó otthonban elhelyezett iskoláskorú gyermekeknek a tanulói jogviszonya az iskolájukkal továbbra is fennáll. Ők az iskolájukból a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet (a továbbiakban: EMMI rendelet) 51. § (2) bekezdés c) pontja alapján (hatósági intézkedés alapján) igazoltan maradnak távol. Ugyanakkor ez a hiányzás is következménnyel járhat, hiszen az EMMI rendelet 51. § (7) bekezdésében foglaltak alapján, ha egy tanítási évben az igazolt és igazolatlan mulasztása a kétszázötven tanítási órát meghaladja és emiatt a tanuló teljesítménye *tanítási év közben nem volt érdemjeggyel értékelhető, a tanítási év végén nem minősíthető, kivéve, ha a nevelőtestület engedélyezi, hogy osztályozóvizsgát tegyen.* Az osztályozó vizsga engedélyezésének megtagadása, illetve annak elmulasztása, vagy adott esetben eredménytelensége miatt a tanuló tanulmányait csak év ismétléssel folytathatja.

A feltárt tényállás alapján a befogadó otthon nem tart kapcsolatot a gyermek volt iskolájával, a befogadott gyermeket saját szakemberei próbálják felzárkóztatni, azonban nem feleltethető meg a tanulmányi kötelezettségek teljesítésének és a befogadó otthon legjobb szándéka ellenére sem tekinthető iskolarendszerű oktatásnak, mindez a gyermek oktatáshoz való jogának sérelmét okozza.

A gyermek érdekét az szolgálja, hogy tanulmányi kötelezettségének iskolai keretek között tegyen eleget, amelynek akadályát képezi az ideiglenes hatályú elhelyezés. E döntés következtében a gyermek adott esetben a korábbi iskolájának helyszínétől eltérően – jelentős távolságra is eső – más településen él, így a meglévő tanulójogviszonya alapján az iskolájában a jelenléti oktatásban nem tud részt venni, így a mulasztott órák száma pedig meghaladhatja a 250 tanítási órát is. Az iskolai követelmények teljesítésében lemarad, a befogadó otthon felzárkóztató tevékenységében az iskolai tanulmányokba beszámítható érdemjegyet nem kaphat. Ennek következtében osztályozó vizsga tételére lesz kötelezhető, amelynek pedig a lemaradása miatt nem lesz képes eleget tenni, és évismétlővé válik, növelve mindezzel az iskolai lemaradást a korosztályától elvárt elvégzett évfolyamok tekintetében, amellyel pedig a későbbi tanulmányok folytatásakor hátrányba kerülhet.

A járványveszély alatt kialakított a jelenléti oktatás helyett a személyes kapcsolattartást nem igénylő, digitális oktatás által adott lehetőségek véleményem szerint e problémára is megoldást kínálhatnak. Mindennek garanciát jelentené, ha az ideiglenes hatályú elhelyezésről szóló döntésnek a gyermekek elhelyezésekor a tanköteles tanulók vonatkozásában a gyámhatóság az iskolai tanulmányaik ekként való teljesítésének biztosításáról döntene.

Erre a problémára korábbi AJB-745/2020-as számú jelentés is felhívta a figyelmet: „*A feltárt tényállás alapján felrajzolható egy jellemző helyzetkép a problémás, gyermekotthonban nevelkedő tanulók oktatása kapcsán. Ilyen esetben ugyanis tulajdonképpen – magán a tanulón kívül – senkinek sem érdeke, hogy a gyermek tankötelezettségének ténylegesen eleget tegyen. A fegyelmi határozatot hozó iskola intézkedésével „megszabadul” egy problémás tanulójától, aki ténylegesen zavarta, adott esetben bántalmazta az osztálytársait, akik féltek is tőle. A hatóság*

által kijelölt iskola pedig szintén nem érdekelt abban, hogy a gyermeket felvegye, mert már nála is van több sajátos nevelési igényű tanuló, ezért ha számuk tovább növekedne, akkor „újabb gondot venne magára”. Mindennek a következménye, hogy a korábbi iskola nem jelzi, hogy egy tanköteles tanuló nála már nem vesz részt a tanítási órákon, tehát mulaszt, csak a gyermek tanulói jogviszonyát tartja fenn formálisan a rendszerben (a KIR-ben), így látszólag a tanuló rendelkezik tanulói jogviszonnyal. A „leendő” iskola pedig, mivel hozzá a gyermeket nem írátták be, szintén nem jelez a megfelelő hatóságnál. A gyermek számára ellátást biztosító gyermekotthon pedig nem tudja, vagy nem akarja nyomon követni az általa nevelt gyermekek iskolában való tényleges megjelenését. Adott esetben pedig olyan helyzet is előfordulhat, hogy a [gyermekotthon] érdemi iskolai oktatás híján a gyermeket „tanulással foglalkoztatja” tanítási időben. A rendszer szereplői közül pedig a törvényes képviselőt ellátó **gyermekvédelmi gyám egyáltalán nem képviseli a gyermek érdekeit**, vagy ha igen, akkor nem lép fel kellő határozottsággal. A köznevelési hatóságok pedig a rendelkezésükre álló eljárási határidőt – a gyermek érdekeire hivatkozással – jelentősen túllépve tudnak csak döntést hozni. Az akkor leírtakat megerősítik a jelenlegi vezetői interjúk is. A Házirendben is kiemelik, hogy indokolt esetben a törvényes képviselő beleegyezésével szakemberek döntését követően van lehetőség mindennapos iskolába járásra, ugyanakkor a napirend szerint a nevelt köteles részt venni a foglalkozásokon, napi szinten tanulni.

A gyerekek arról számoltak be, hogy a nevelővel tanultak. A kisebbek előadása szerint együtt tanulják a matematikát, olvasást, történelmet stb. A 16 éves nevelt 6. osztályos egyéni munkarendben tanulhat, ha van arról Oktatási Hivatal döntése. A nevelő feladatokat ír elő számára vagy nyomtatott formában adja azokat oda neki. Elmondása szerint ezeket szívesen is csinálja.

A járványhelyzet alatt a fejlesztőpedagógusok nem jártak be, Skype-on voltak folyamatosan elérhetőek.

A **speciális otthonban** élő gyerekek között is többen alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeztek. Volt olyan 17 éves fiatal, aki 9. osztályos volt, 16 éves, aki 7. osztályos és 14 éves gyerek, aki 5. osztályos tanuló volt. Egy 17 éves lány pedig nem rendelkezett tanulói jogviszonnyal.

Sajnos a távoktatás a járvány okozta helyzet kezdeti időszakban nem volt megoldott, mert internet, laptop vagy számítógép a járványügyi helyzet előtt nem volt az intézményben, ezeknek a beszerzésére és a műszaki feltételek megvalósítására a járványhelyzet kialakulását követően, folyamatosan került sor. Több helyről kaptak adományként elektronikai eszközöket, laptopot, asztali gépet, amiket szétszítottak az otthonok között. Jelenleg az intézményvezető tájékoztatása szerint minden otthonnak van 1-2 számítógépe.

A **speciális otthon** vezetője is arról számolt be, hogy elég nehéz volt az online oktatás, mert nekik sem volt számítógépük, nemrég kaptak adományba. Most már van, amit a gyerekek is használhatnak nevelői felügyelettel. Ez a továbbiakban is követendő, hiszen részben interneten lehet a digitális oktatás hiányát illetve a tananyag megértését elősegíteni.

Alapvetően a körzeti általános iskolába járnak a gyerekek, de nem napi rendszerességgel. Ilyenkor a nevelő kíséri őket. Egy tanulójuk van egyéni munkarendben. Volt, aki bekapcsolódott a digitális oktatásba, és volt, aki nem. Egy gyermek a látogatás előtti napon sikeresen vizsgázott, egy másik a látogatást követő nap fog vizsgázni. A tanulás úgy zajlik, hogy a nevelő tart kapcsolatot az osztályfőnökkel, a kitöltött feladatlapot lefényképezi, majd a képet elküldi.

A nevelő segít a tanulásban, az a feladata, de nem mindegy, hogy ki segít a tanulásban, mert elmondás szerint, „*akivel nem akarnak tanulni a lányok, annak nekimennek.*”

Gyakori a rendőri intézkedés, a látogatás napján is történt. Ők tettek bejelentést, mert a gyerek-felügyelővel obszcénen beszéltek a nevelt lányok.

Szupervízió nincs, az intézményvezetőhöz megy fel a nevelő vagy a gyermekfelügyelő megbeszélni az eseteket. Inkább tőle kérnek segítséget, ezek a dolgozók „néha félnek is.” Rajta kívül még a gyermekotthon vezetővel tudnak róla beszélni.

A gyermekvédelmi szakellátásban élő gyermekek esetében a védelemhez és gondoskodáshoz fűződő jogok érvényesítése állami feladat, így a velük való foglalkozó szakemberek kötelessége az agresszió megelőzése, csökkentése pedagógiai, pszichológiai módszerekkel, esetleg külső szakemberek segítségét igényelve. Az agressziókezelés elementáris szükséglettel bír a szakellátásban, mind a gyermekek mind a munkatársak szempontjából. Ehhez szükséges képzés elsajátítása is hasznos lehet, a kifejezetten erre „szakosodott” szakemberek által.⁴² Hatékony módszer lehet az elmélet elsajátításán túl helyzetgyakorlatok, szerepjátékok alkalmazása, amit megfelelő szakember segítségével minden olyan intézményben javasolt, ahol fokozott a veszélye az agresszió megjelenésének.⁴³ Mindemellett fontos lenne szupervízió, hiszen igen megterhelő a munkatársak számára a speciális otthonban végzett munka.

A szupervízió olyan speciális szakmai személyiségfejlesztő módszer, amelynek alkalmazása nélkülözhetetlen a segítő foglalkozásúak – köztük a szociális területen, személyes gondoskodást végző szakemberek – hivatásgondozásában, saját mentálhigiénijében, szakmai továbbképzésében és munkájának minőségbiztosításában. *Hivatali elődöm az AJB-705/2016. számú* jelentésében kezdeményezte, hogy a fenntartó biztosítson a munkatársak számára olyan rendszeres továbbképzéseket, melyek segítséget nyújtanak a gyermekek agresszív, ellenséges viselkedésének hatékony megfékezéséhez, a stressz- és konfliktuskezeléshez, és rendszeresítse a szupervíziót.⁴⁴

Minderre tekintettel a szupervízió hiánya a szakemberek és a gondozottak lehető legmagasabb szintű testi, lelki egészséghez való joga sérelmének közvetlen veszélyét idézte elő.

Programok a járványhelyzet alatt: a járványhelyzettel kapcsolatban rajzpályázatot írt ki az intézményvezető a látogatás előtt 1 hónappal. „*Hogyan éled meg a koronavírus okozta rendkívüli helyzetet*” címmel meghirdetett pályázatra 39 mű érkezett. Az első 10 helyezett jutalomban részesült, és valamennyi alkotó részvételét csokival jutalmazták. A legjobbnak ítélt munkákból kiállítás is tartottak gyereknapon.⁴⁵

Szabadidős program keretében a befogadó otthonban az udvarra mentek ki a gyerekekkel a kijárási tilalom alatt, illetve a mellettük levő iskolához tartozik egy futballpálya, amit a járványidőszakban az iskola nem használt, így oda is el tudtak menni. Az intézmény-elhagyási tilalom feloldása után fokozatosan állt vissza a mindennapi, megszokott ritmusba a gyermekotthonokban az élet, és mivel a gyerekek nagyon várták, az nem okozott nekik problémát. Kezdetben 3-4 fős csoportokban látogatták a gyerekekkel a játszótérket és az intézményen kívüli programok helyszíneit. A vizsgálat alatt is éppen a játszótéren tartózkodtak a gyerekek, vacsora előtti játék volt. Labdajátékokat játszanak, kidobósat, és sorversenyek is vannak. Kérdésre a gyerekek elmondták, hogy igazából itt nagyon jól érzik magukat, rengeteget játszanak, sokat foglalkoznak velük, és ők is sokat foglalkoznak egymással is.

A speciális otthonban a dolgozók beszámolója alapján „a lányok a járvány miatt fennálló korlátozásokat nehezebben viselték”, több konfliktus volt, és az is előfordult, hogy kimentek az ablakon át. Az udvaron való séta volt az egyetlen lehetőség a kamaszoknak a korlátozás időszakában, ezért a tilalom okozta deprivációt, a család hiányát kertben grillezéssel,

⁴² <https://nobadkid.org/tevekenysegeink/>

⁴³ Lsd. részletesen az egészségügyi szakmai kollégium útmutatását Az agresszív gyermek ellátásról.

⁴⁴ Lsd. AJB-705/2016. számú jelentést.

⁴⁵ <https://szgyf.gov.hu/3020-hogyan-eled-meg-a-koronavirus-okozta-rendkivuli-helyzetet-rajzpalyazat-szolnokon>

szalonnasütéssel próbálták oldani. Külön programként elmentek hamburgerezni, fagyizni és könyvtárba is mentek a feloldás után. Virágokat hoztak a napokban, amit elültettek az otthonban.

A látogatócsoporthoz az egészségügyi veszélyhelyzet idején a fejlesztés megvalósításában és az elfoglaltságok biztosításában alapvető joggal összefüggő visszaságra utaló körülményt nem észlelt. A befogadó otthonban az oktatás hiánya az érintett gyermekek gondoskodáshoz és védelemhez fűződő jogát sérti.

6. Kapcsolattartás a látogatási tilalom alatt

A gyermek alapvető joga, hogy a tőle külön élő szülőjével, a szülői felügyeleti jog megszűnése esetén is, kapcsolatot tartson.⁴⁶ A gyámoknak havonta legalább egy alkalommal személyes találkozás keretében kell beszélgetést kezdeményezniük a 6 éven felüli gyámoltjaikkal.⁴⁷ A látogatáskori veszélyhelyzetben azonban az emberi erőforrások miniszterének útmutatója⁴⁸ szerint az országos tisztifőorvos 13305-16/2020/EÜIG számú határozatában elrendelt „látogatási tilalom kiterjedt [...] a gyámra, indokolt esetben a gyermek kapcsolattartásra jogosult hozzátartozójára, [...] a gyermekjogi képviselőkre is”.

A gyermekotthonba kerülésekor a gyermek önértékelése is jelentősen csökken, és az otthon feladata a pszichés segítségnyújtással annak stabilizálása, melynek az egyik legkézenfekvőbb megoldása a gyermek és családja közötti kapcsolatának erősítése.

A személyes kapcsolattartás helyett levelezés útján, telefonon és egy ideje interneten, Skype-on keresztül is megvalósulhat a kommunikáció a családtagok között.

A különleges gyermekotthonban heti 3 alkalommal az illetékes gyámhatóság határozata alapján a házirendnek megfelelően, kedd, csütörtök 9-14 óra között, szombati napon 9-12 óra között maximum 1 órában találkozhat gyermekével a vér szerinti szülő vagy hozzátartozó.⁴⁹ Mint fentebb írtam a járványhelyzet alatt egy 16 éves anyát a befogadó otthon fogadta és a csecsemőjét a különleges gyermekotthonba helyezték el. Az ő esetében eltértek a „szabálytól” naponta látogathatta gyermekét, de nem gondozhatta. Azonban a bekerülés után 1 hétig nem találkozhatott a babájával, amit nehezen viselt, de megértett. Azért nem találkozhattak, mert a babát elkülönítették 1 hétre, míg negatív székleteredmény nem érkezik vissza. Véleményem szerint ez nem indokolt, hiszen együtt érkeztek, ráadásul célszerű lett volna szeparált részen a közös elhelyezésük, ahogyan a büntetés-végrehajtásban az anya előzetes letartóztatása esetén is, vagy az anya javítóintézeti elhelyezésekor is van arra lehetőség, vagy egy kórházi ellátás során biztosított rooming-in esetén.

A gyermek fejlődési szempontjából kritikus időszak az első életév, a preferált kötődési személy az anya vagy az elsődleges gondozó. A biztonságos kötődés kialakulása szempontjából a kontextuális tényezők is fontosak, a kevésbé stabil pl. klinikai populáció nem segíti azt,⁵⁰ a kötődés sérülése, ahogy kifejtettem a 2.3. pontban, hosszútávon a gyermek pszichés stabilitását veszélyezteti. **Az, hogy a különleges gyermekotthonban a kapcsolattartást heti 3 órában van maximalizálva a házirendben leírt szabályzat szerint, az a hosszabb időt itt töltő csecsemők gondoskodáshoz és védelemhez fűződő jogának érvényesülését veszélyezteti.**

⁴⁶ Gyvt. 7. § (4);

⁴⁷ Lásd. Gyvt. 86. § (1) bekezdés ab) pont.

⁴⁸ Emberi erőforrások minisztere: „Utmutató az Országos Tisztifőorvos határozatában foglaltak végrehajtásához” Budapest, 2020. márc. 19.

⁴⁹ Illetékes gyámhatóság határozata alapján.

⁵⁰ https://www.ppk.elte.hu/file/turi_eszter_disszertacio.pdf

A **befogadó otthonban** a 16 éves anya – határozat alapján – a befogadó otthon házirendje szerint szintén keddi napon 9-11 óra között személyesen, telefonon 13:30-14:30 között tarthatott kapcsolatot édesanyjával. A „csendes pihenő” alatt édesanyja hívta telefonon, mert mobiltelefonnal nem rendelkezik. Egy hete személyesen is találkozhatnának, de nem tudta meglátogatni őt az édesanyja, mert a COVID vírus miatt nem vállalták, hogy elhozzák a 18 hónapos babájával, vonattal utazni pedig hosszú lett volna az út.

Egy gyermek rendőrségi határozattal került szakellátásba ideiglenes határozattal a vírushelyzet alatt, mert édesanyjával ismeretlen helyen tartózkodott, és felmerült a személyi szabadság megsértésének büntette, mind az anya esetében, mind a bekerült gyermek esetében. Azonban a kiskorú gyermeket a rendőrség megtalálta, ezért ideiglenes hatállyal elhelyezték az otthonban. A határozat szerint a vérszerinti szülő volt a kapcsolattartó személy, telefonon tarthatott kapcsolatot 14 éves fiával.

A hármastestvérpár, akik szintén a járvány időszak alatt kerültek be, vérszerinti szüleikkel voltak – telefonos – kapcsolattartásban. Ők hiányolták szüleiket, bár a tilalom feloldása után személyesen is találkoztak az otthonban a látogatást megelőző szombati napon.

A többiek is a házirendnek megfelelően voltak kapcsolattartásban vérszerinti szüleikkel. A járványhelyzet alatt telefonon beszélhettek, ugyanakkor a házirend szerint 14 év alatt mobiltelefonja nem lehet a gyermekeknek. Ezzel szemben a nagyobbak, illetve akik mobiltelefonnal rendelkeztek lényegében korlátozás nélkül beszélhettek a szüleikkel. A telefont a szülőktől kapták a gyerekek és ők fizették a számlájukat. Az otthonban nem vették el tőlük a telefont.

A **speciális otthonban** szintén telefonon volt a kapcsolattartás megoldva. A gyermekotthon vezető elmondása szerint az otthon telefonjáról történt a telefonálás, ezért nem voltak hosszúak a beszélgetések, illetve akinek volt mobiltelefonja, este le kellett adnia. Ezért a gyerekek nagyon várták a személyes kapcsolattartást. Május 22-től a gyámhivatali határozatban foglaltak szerinti helyszínen és időtartamban zajlanak a találkozások az előírt biztonsági szabályok betartása mellett. A kapcsolattartásra jogosult hozzátartozók telefonon kaptak tájékoztatást a látogatási tilalom feloldásáról és arról, hogy a szükséges óvintézkedéseket továbbra is be kell tartani. Az otthonvezető beszámolója szerint nagyon örültek a gyerekek a tilalom feloldásának. Volt, aki már hazautazhatott. „Beindult a látogatás a szülők részéről.” A gyámok is dolgoznak már, nem csak „home office” keretében.

A gyámokkal való telefonos, internetes kapcsolattartás a vírushelyzet alatt jól működött a vezetők elmondása alapján.

A vizsgálat a veszélyhelyzetben való kapcsolattartás vonatkozásában alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

7. A panaszjog érvényesülése

A központban levő befogadó-, speciális-, és különleges gyermekotthonoknak külön-külön házirendjük volt, amelyet 2019. év végén aktualizáltak. A házirendek tartalmazták a panasztétel lehetőségét, megnevezi, hogy a gyermek és a szülője is felkeresheti a gyermekjogi képviselőt. A házirend nem tartalmazott rendelkezést arra vonatkozóan, hogy milyen esetekben lehet gyermeknek panasz esetén az intézményvezetőjéhez vagy az érdekképviseleti fórumhoz fordulni.

Pozitív tapasztalat volt, hogy a **befogadó otthon** házirendjének utolsó oldalai gyermeknyelvezeten is megfogalmazták a gyermekek részéről felmerülő kérdéseket és az arra adott válaszokat, emellett a kisebbeknek rajzos illusztrációval is segítették a tartalmának megértését.

Panasz nem volt sem a szülők, sem a gyermekek részéről a járványhelyzet okozta korlátozás miatt. Ebben szerepet játszhatott a vezető szerint az, hogy mindenki időben tájékoztatva lett. A szülőket, akiknek tudták a telefonszámát a gyámok felhívták. Az intézményvezető igazgatói aláírásával postázták ki a tájékoztató leveleket a gyámok a vérszerinti szülőknek. Több igazgatói körlevél ment ki, többek között az is kiment kör e-mailben, hogy a gyámoknak kötelező online dolgozniuk. Nem tarthattak személyes kapcsolatot a gyámoltjaikkal, ezért telefonon beszéltek.

A **speciális gyermekotthon** vezetője elmondta, hogy a gyerekjogi képviselővel is telefonon tartottak kapcsolatot. A gyerekjogi képviselő telefonon felhívta a nevelőt, egyeztettek, hogy másnap hogyan tudna beszélni a lányokkal és másnap telefonon beszéltek az adott gyermekkel.

A **befogadó otthonban** a polc tetején volt kihelyezve a gyermekjogi képviselő elérhetősége, amely takarásban volt. Az Integrált Jogvédelmi Szolgálat által kihelyezett tájékoztató egyáltalán nem, a jogelődje OBDK tájékoztatása is csak úgy volt megtekinthető, ha az előtte levő játékokat lepakolják. Azonban megkérdezett gyermek tudta, hogy kint van a falon a gyermekjogi képviselőnek az elérhetősége és beszélhet is vele.

A vizsgálat a panaszjog érvényesítésében alapvető joggal összefüggő visszásságra utaló körülményt nem észlelt.

8. Összefoglalás

Az NMM két munkatársa a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat központi gyermekotthonába látogatott. A látogatás célja az általános szempontok mellett a koronavírus járvány elleni védelem okozta változások követése és következményeinek elhárítására tett intézkedések ellenőrzése volt.

A helyszíni vizsgálat alatt a látogatócsoport tagjai védőfelszerelésben megtekintették a befogadó-, a speciális- és a különleges gyermekotthonokat, interjúkat készítettek az ott tartózkodó gyermekekkel és a munkatársakkal.

A járványhelyzet okozta veszély elkerülése érdekében március 9-től elrendelésre került a fokozott tisztítás és takarítás a központban és az intézmény minden telephelyén. A helyes kézmosás 6 lépése és az alkoholos kézbedörzsölés menetének illusztrációját kifüggesztették. Előírásra került a kézi higiéné szabályainak-, a munkába érkezést követő- és a munkavégzés alatti szabályok betartása, a kilincsek és kapcsolók 2 óránkénti kötelező jellegű fertőtlenítése, a hipós felmosás, és a folyamatos takarítás.

Az engedély nélkül eltávozott gyermekek esetének kezeléséről szóló protokollt aktualizálták a COVID-19 fertőzés megelőzése kapcsán. Elkülönítő szobákat alakítottak ki számukra, illetve az ideiglenes hatállyal beutaltak számára.

Kérték a szülőket, hogy személyes találkozás helyett egyéb formában telefonon, e-mailen, Skype-on, Messengeren tartsanak kapcsolatot a gyermekekkel. A korlátozásokat a gyermekek elfogadták, de a speciális otthonban volt olyan gyermek, aki kevésbé tolerálta azt.

A távoktatás a járvány okozta helyzet kezdeti időszakban nem volt megoldott, mert internet, laptop vagy számítógép a járványügyi helyzet előtt nem volt az intézményben, ezeknek a beszerzésére és a műszaki feltételek megvalósítására a járványhelyzet kialakulását követően, folyamatosan került sor. Emellett több helyről kaptak adományként elektronikai eszközöket, laptopot, asztali gépet, amiket szétszítottak az otthonok között. A vezető állítása szerint

jelenleg minden otthonnak van 1-2 számítógépe. Azonban a befogadó otthonban a távoktatás nem megoldott és az oktatás sem tud megvalósulni.

A járványhelyzetben elrendelt korlátozások a gyermekek panaszjogának érvényesülését nem akadályozták.

9. Ajánlások, kezdeményezések, javaslatok

I. A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 31. §-a alapján kezdeményezem **az emberi erőforrások miniszterénél, mint az oktatásért felelős szaktárca vezetőjénél**, hogy tegyen intézkedéseket a befogadó otthonokban elhelyezett tanköteles tanulók oktatásának biztosítása érdekében.

II. A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján felkérem **a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság főigazgatóját, mint a Speciális Gyermekotthon fenntartóját**, hogy lehetőség szerint biztosítsa a dolgozók szupervízióval való részvételének lehetőségét.

III. A látogatás megállapításaival összefüggésben az Ajbt. 32. § (1) bekezdése alapján **a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Gyermekvédelmi Központ és Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat igazgatójánál kezdeményezem:**

1. gondoskodjon az NM rendelet I. számú mellékletében meghatározott szakmai létszámminimum betartásáról valamennyi csoport és valamennyi munkakör vonatkozásában;
2. tájékoztasson arról, hogy 2014. január 1-je óta a szakértői bizottság hány esetben tett 12 év alatti gyermek intézményes elhelyezésére javaslatot, ennek mi volt az oka;
3. felkérem, hogy a gyermek legjobb érdekének figyelembevételével törekedjenek a 12 év alatti gyermek nevelőszülői gondoskodásba helyezéséről;
4. gondoskodjon a 3 év alatti gyermekek esetében a heti 3 órában maximalizált kapcsolattartás bővítéséről, így lehetőséget biztosítva, hogy a gyermek gondozójához való kötődése kialakulhasson;
5. gondoskodjon arról, hogy a gondozott gyermekek étkeztetése megfeleljen az egészséges táplálkozás követelményeinek.

Budapest, 2022. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos